

ч. 4 (204) 2021

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ЖУРНАЛ
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ
ТА ІНФОРМАЦІЇ

Відбувся Майдан, сталася війна, і вони показали, як багато в нас є добрих людей: добровольців, військових, волонтерів. У нас є багато добра, і тепер важливо, щоб це добро діяло і якомога більше громадян щиро працювали, адже тільки від цього залежить, як швидко ми рухатимемося до доброї держави.

ЛЮБОМИР ГУЗАР

«Свободу не спинити». Учасники Євромайдану вирушили до урядового кварталу. Київ, грудень 2014 р. / Фото Петра Задорожного

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

PLASTOVY SHLIAKH

Реєстраційне свідоцтво KB №2821 від 12 грудня 1996 року. Видається щоквартально
© Видає Головна Пластова Булава. Відповідальний за випуск — пл. сен. Юрій ЛЕСЬКІВ

4 (204) 2021

пл. сен. Юрій ЛЕСЬКІВ
ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

РЕДАКЦІЯ:

пл. сен. Любомир ОНИШКЕВИЧ
пл. сен. Лариса ОНИШКЕВИЧ
СПІВРЕДАКТОРИ

ст. пл. Тетяна ЛУЩЕНКО
АДМІНІСТРАТОР В УКРАЇНІ

пл. сен. Ольга СВДЗИНСЬКА
МОВНИЙ РЕДАКТОР

д. і. н. Андрій СОВА
пл. прият. Лідія ЧИР
ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЇ

пл. сен. Мирон БАБ'ЮК
АДМІНІСТРАТОР

ст. пл. вірл. Марічка ПАВЛИШАК-ЗАДОРЖНА
МИСТЕЦЬКЕ ОФОРМЛЕННЯ

АДРЕСИ АДМІНІСТРАЦІЇ

В УКРАЇНІ:
Пластовий шлях, Тетяна Луценко
а/с 104, м. Київ, 04111, Україна
luchchenko@gmail.com

В ДІЯСПОРІ:
Plastovy shliakh, Myron Babiuk
737 Ulana Lane, Webster, NY 14580-9164, USA
585-872-4263, printmyron@gmail.com

АДРЕСИ ДЛЯ ЛИСТІВ

В УКРАЇНІ:
Пластовий шлях, Юрій Леськів
вул. Зелена, 4, м. Самбір
Львівської обл., 81400, Україна
тел. 067-921-7012
plast.shliakh@gmail.com

В ДІЯСПОРІ:
Plastovy shliakh, L. Onyshkevych
5842 Wyndham Circle N., #105 Columbia, MD 2144
tel. 410-740-1323
onyshlub@gmail.com

Статті, підписані прізвищем, псевдонімом, ініціалами автора, відбивають погляди автора, які не завжди збігаються з думками редакції чи пластового проводу і не кінечно є офіційною позицією організації Пласт.

Редакція застерігає за собою право виправляти мову, стиль, а часом скоро-чувати надіслані статті та відсилати авторам до зміни ті листи, які, на думку редакції, могли б бути для когось образливими. Використання матеріалів, в тому числі й ілюстрацій, є дозволене за умови посилання на журнал «Пластовий шлях».

Просимо читачів вчасно повідомляти про зміни адреси у відповідні адміністрації. Журнали, які повернулися не з вини адміністрації, висилатимемо вдруге на нову адресу тільки за додаткову платню.

© ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ №4 (204) 2021
З усіма питаннями щодо поширення журналу звертатися в редакцію. Електронна пошта: plast.shliakh@gmail.com

На першій сторінці обкладинки:
Кетрін Винник у колі київських пластунів і пластунок.
24 серпня 2021 р.
/ Фото Володимира Неізнаного

ЗМІСТ

ВІД РЕДАКЦІЇ

5 **Юрій Леськів**
Потребуємо «Залізних людей»

З ПЛАСТОВОГО ЖИТТЯ

6 **Юрій Леськів**
Етап становлення і утвердження «Вовчої школи» пройдено

10 **Вікторія Попадинець**
Подорож у Закрайсвіття

12 **Олег Климчук**
Праця для майбуття України

14 **Олесь Юрченко**
«На таких, як він, тримається Україна»

16 **Юрій Леськів**
Мрії збуваються. Катруся Винницька побувала в Україні

18 **Анастасія Боднарук**
Прапор для нас — символ Шляху, який ми пройшли

21 **Галя Лаврівська**
Сеньйори та сеньйорки Австралії спілкувалися віртуально

22 **Оксана Яцківська**
Крайовий вишкільний табір: 25 років...

БУТИ ВІРНИМ УКРАЇНІ

25 **Назар Зелінка**
Віктор Гурняк — герой України, вірний Пластовій присязі...

ОГЛЯДИ І ПОГЛЯДИ

28 **Олесь Юрченко**
Він був сівачем добра на рідній землі

Я ТАК ДУМАЮ

29 **Степан Хміль**
Камінаут традиціоналіста

НАШІ ІНТЕРВ'Ю

30 **Устя Стефанчук**
Дора Салабан Горбачевська

ОФІЦІЙНЕ

35 **Мирон Спольський**
Привітання із Різдом та Новим роком

ПЛАСТОВІ ПОСТАТІ

36 **Лариса Залеська Онишкевич**
Володимир Михайло Янів, ЛЧ

40 **Володимир Сокирко**
Творець маленької України у Франції

ПЛАСТОВА КОЛЕКЦІЯ

44 **Анатолій Петльований**
З нагоди 30-ліття від часу відновлення Пласту у Самборі

НАША ІСТОРІЯ

46 **Аскольд С. Лозинський**
Степан Бандера в Пласті

НА ВІЧНУ ВАТРУ

48 **Юрій Тарасюк**
49 **Ігор Стецура**
50 **Ярослав Скрипник**
52 **Микола Кравців**
54 **Любомир Гевко**

ПЛАСТОВА ІСТОРІЯ

56 **Андрій Сова**
«І покажем, що ми, браття, козацького роду»

пл. сен. Юрій Леськів, СМ
ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

ПОТРЕБУЄМО «ЗАЛІЗНИХ ЛЮДЕЙ»

Шановні читачки й читачі!

2021-й наближається до завершення. На жаль, цей рік закінчується з тривожними почуттями. Україна перебуває у стані так званої гібридної війни з Росією від 2014 року, але те, що спостерігаємо останнім часом, насторожує не лише нас, а й увесь цивілізований світ. Концентрація значних військових сил неподалік українських кордонів відразу на декількох напрямках нашою думкою, що пряме збройне протистояння з нашим віковичним ворогом може стати реальністю. Від того частіше чуємо слова і словосполучення «агресія», «вторгнення», «повномасштабна війна»...

Часто чуємо про часові паралелі, мовляв, все повторюється. От і зараз: обставини для України складаються так, як було це під час визвольних змагань минулого століття, і надходить потреба зі зброєю в руках ставати в обороні рідної землі. Звісно, тепер наші позиції незрівнянно кращі: незалежна держава; доволі сильне, вишколене і загартоване в боях військо; суспільна свідомість на хвилі патріотичного піднесення. Лиш ворог незмінний. Так вже повелося, що обгортка в Росії періодично інша (царат-большевизм-«демократія»), а всередині — та ж імперська ненависть до всього українського як триста років тому, як у минулому столітті, так і тепер.

Все ніби рухається по спіралі, і ми знову потребуємо «залізних людей». Для кращого розуміння тези процитую Володимира Янева: «Скупий на слова і ще скупіший на похвали, він умів дати пізнати, кого цінить. У нашому молодечому запалі... ми горіли, щоб не осоромитися перед "залізною людиною"». Ці рядки взято з тексту під заголовком «Таборування і "Сокіл" у вихованні нового типу українця, з відзначенням ролі Івана Чмоли». Так, полковник Армії УНР і скавтмастер Іван Чмола був саме тією «залізною людиною», яку загартували Перші визвольні змагання, а він власним прикладом гартував інших. Про нього — співзасновника Пласту — говорили, що він вивів юнацтво в природу, але не так у ліс, як у поле. Тобто йдеться про певний мілітарний ухил у пластовій організації.

Чи можна було інакше в той час? Так, адже існували різні напрямки виховання молоді людини в рамках пластової методи (про це довідуємося з історії нашої організації). Однак сктм. Іван Чмола добре знав, до чого готує молодь, і не помилився, бо зерна його діяльності невдовзі рясно проросли.

У деяких пластових колах в Україні та інших краях досі побутує думка, що Пласт — це ніби скавтська організація, але не зовсім. Якщо глибше вникнути в цю теорію, «пластун» не зовсім дорівнює «скавт». Пластун — це більше, ніж член якогось зі скавтських об'єднань, в сенсі загостреного почуття патріотизму. Це твердження пластуни підкріпили дією, коли «сурми заграли». А щодо тенденцій у світовому скавтіngu, то надмірна толерантність певною мірою зумовила пригнічення загострених національно-патріотичних почувань. Чи не це свого часу стало однією з причин неможливості входження Українського Пласту до Світової Організації Скавтського Руху повноправним членом, репрезентантом країни, що було б виявом історичної справедливості? Однак ми пройшли багато нелегких стежок, вистояли, відродилися в Україні, розвинулися тут в найчисельнішу та найактивнішу молодіжну організацію, зберегли ідентичність у краях діаспори. Ми були і залишаємося собою, і нехай в Україні тепер, на восьмому році війни з Росією, хтось спробує запропонувати Пласту толерувати у своїх лавах російськомовне середовище (мовляв, такі загальноукраїнські реалії)! Дивно звучить, чи не так? А подібні намагання з боку деяких функціонерів, які репрезентували регіональне скавтське бюро, були порівняно нещодавно.

Здорові морально-ідейні засади і конкретні провідники спричинилися до появи новітніх пластунів — «залізних людей». Це, передусім, наші пластуни-військовики, і перші серед них — Герої, які віддали життя за те, щоб ми могли жити у вільній країні. Це також пластова молодь вже незалежної України, яка вийшла у 2013-му на Майдан; це, безперечно, пластуни та пластуни-волонтери, без яких на фронті було б сутужно; це виховники та виховниці, які виказують величезну самопожертву, не шкодуючи зусиль і часу, а все для того, аби виховати здорове у всіх відношеннях нове покоління українців.

Усі вони, а також багато інших друзів та подруг з різних сфер діяльності, теж заслуговують признання, бо є отими людьми із заліза.

З таким сусідом, як Росія, непрогнозованим та сповненим надмірної агресії, ближча перспектива не обіцяє бути безхмарною. Тому Україна потребує більше «залізних людей».

Під час Відкриття пластового року
станіці Львів, 11 вересня 2021 р.
Фото Юрія Гладкого

ЕТАП СТАНОВЛЕННЯ І УТВЕРДЖЕННЯ «ВОВЧОЇ ШКОЛИ» ПРОЙДЕНО. ЩО ДАЛІ?

ДО 15-ЛІТТЯ КРАЙОВОГО ВИХОВНО-ВИШКІЛЬНОГО ТАБОРУ

пл. сен. ЮРІЙ ЛЕСЬКІВ, СМ,
референт КВВЕТ «Вовча школа» 2013—2021 рр.

Відроджений в Україні Пласт молодіжною організацією аж ніяк не назвеш. За нами — 30 років діяльності в незалежній Україні, і це вимагало чимало копіткої праці провідів усіх рівнів, куренів УСП та УПС і, звісно, окремих пластунів у станицях. На користь пластової організації, яка міцно стоїть на ногах, говорять і ювілеї, зокрема таборів. На прикладі одного з них — для юнацтва — можна прослідкувати деякі загальні тенденції.

Поведемо мову про «Вовчу школу» — крайовий табір УПЮ, який влітку 2021 року відзначив 15 років з часу створення.

Для кожного, хто творив чудову історію цього таборування і продовжує її сьогодні, це власні незабутні спомини. Хтось був учасником чи учасницею табору (табір є коєдукаційним), хтось — першунієм чи першунією, хтось — інструктором чи інструкторкою, ви-

ховником чи виховницею, хтось — бунчужним, інтендантом чи писарем, хтось — комендантом: один рік, два роки, три роки... Мені доля визначила стояти в основах цього табору, створювати його в прямому розумінні з чистого аркуша: придумати легенду ВШ і програму на її основі, а також бути комендантом першої і другої ВШ в околицях с. Рибник на Дрогобиччині (2006, 2007), першої ВШ в околицях с. Урич неподалік фортеці Тустань (2009), ВШ як крайового табору в рамках ЮМПЗ-2012, першої ВШ за океаном — у США (2017). Тому для багатьох із нас 15 років ВШ — значна подія.

На межі повноцінного утвердження «Вовчої школи» і перед наступною часовою мандрівкою вартує, мабуть, дещо пригадати, описати те, про що не йшлося дотепер у публікаціях чи таборових звітах. Можливо, це допоможе наступним проводам у підготовці програм ВШ, у їх вдосконаленні чи осучасненні.

< «Вовча школа» біля підніжжя Тустані.
Околиці с. Урич, Сколівщина, серпень 2021 р.
Фото Тараса Щепаняка

ЯК ЗАРОДЖУВАЛИСЯ ТАБОРИ?

Перші крайові табори в Україні відбувалися по-різному і в різні роки. Наприклад, СВТ «Калиновий оберіг» (1991 р.), КВТ (1992 р.) чи КМТ (1993 р.) — це таборова методика, перенесена з країв діаспори. Деякі таборові програми у 90-ті роки виникали виключно в Україні. Наприклад, так було з КМВТ «Метаморфози» (1997 р.), КЛТ «Чота Крилатих» (1996 р.) чи КВВТ «Легіон» (1996 р.). Створення нових таборових проєктів відбувалося й після 2000-го: «Герць» (2004 р.), «Говерля» (2005 р.), «Ревор» (2006 р.).

Крайовий табір «Вовча школа» має тривалу передісторію і вважається продовжувачем традицій виховно-вишкільного табору Львівської округи «Левурда», започаткованого у 2000 році. Саме тоді на Львівщині та Івано-Франківщині зароджувалося окружне таборування. В урочищі Левурда (Старосамбірщина) такі табори відбувалися щороку аж до 2004-го. Це дуже позитивно впливало на розвиток станиць округи. А вже юнацтво кожного літа (та й під час Свят весни, що теж там відбувалися) зустрічалося, зміцнювалося дружбою, рух юнацтва від проби до проби був поступовим. Від цього й округа росла чисельно, міцніла в сенсі якості пластування.

Здобутий досвід підштовхував до дальшого розвитку таборових програм. Намагався підходити до цього і як пластовий виховник, і з професійних мотивів, бо одну з педагогічних спеціальностей свого часу здобув як методист із виховної роботи.

Саме у той час потрохи набирала активності стежа куреня УСП «Сіроманці». В останні дні окружного табору 2004 року вирінуло рішення: вартує спробувати створити щось досконаліше. Головні мотиви: і юнацтво отримуватиме якісніші табори, і кандидати до куреня УСП вишколюватимуться як провідники у практичному пластуванні. А вже в Пласті не таємниця, що чимало таборів, різних за рівнем і спеціалізацією, постійно і на гарному рівні відбуваються як завдяки різномірним проводам, так і куреням УСП чи УПС як опікунам тієї чи іншої спеціалізації.

В таборуванні у Левурді довелося зробити перерву з метою створення легенди, назвництва, програми майбутнього табору, загалом вибору його напрямку та спеціалізації, сформувати булаву і провід. Саме в цьому моменті — одна сумна віха. З відтоком пластових сил до «Вовчої школи» таборування в урочищі Левурда завмерло аж до 2010 року, коли там відродилися щорічні окружні табори на першу пробу УПЮ під назвою «Тінь лісу». Слід завдячувати комендантові. Тоді ним став теж наш побратим-сіроманець ст. пл. Петро Борис, молоде життя якого 2021 року обірвали води Чорного моря під кінець мандрівки до Грузії. Дуже болюча втрага для всіх нас. На «Вовчій школі» друг Петро був улюбленцем учасників, бо фахово щороку проводив ділянку «скелелазіння».

ПРОГРАМА І СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ

А табір для юнаків і юначок «Вовча школа» розпочинав свій стрімкий біг. В основу таборового назвництва лягла термінологія, пов'язана з життям вовків. Учасників поділяють на гуртки, які зветься «зграями». Кожного дня «зграя» обирає свій провід: зграйового, вовчу лапу (писаря) і неситого (господарника). Діє система таборових ступенів: «Гостровух», «Куцохвостий», «Вовк», — що їх здобувають учасники та учасниці внаслідок виконання практичних завдань. Точки програми теж пристосовані до тематики. Це «Вовчий біг» (змагання з орієнтування на місцевості), «Вовк спритний» (серія змагів із самозарядності), «ВовкоВІЙ» (пісенний таборовий фестиваль) тощо.

Програма тісно переплетена з легендою, в основі якої — прадавня історія краю, любов до рідної землі і готовність працювати для її розвитку та, якщо виникне потреба, захищати її. Навесні 2006 року, коли праця над підготовкою майбутнього табору кипіла, слід було оформити легенду як основу, довкола якої мала «обертатися» програма загалом, однак праця над нею ніяк не йшла. Одного вечора з'явилася думка взяти за епіграф чудовий, сповнений таємничості вислів Івана Франка про село Урич на Сколівщині і тамтешню давньоруську твердиню Тустань. Ця цитата дуже надихнула, тож легенду ВШ вдалося написати протягом одного вечора. Цю легенду ніколи і ніде не друковано, а почути її можна лише частинами під час табору, коли учасників іменують на таборові ступені.

Спитаєте: а до чого тут гірське село Урич? Справа в тому, що головний наголос ВШ зроблено на розвитку екологічного пластування, а саме збагачення юнацтва екологічними знаннями, виховання любові до природи, прагнення берегти і примножувати її багатства,

▼ ВШ — це завжди гарний настрій і справжня пластова дружба / Фото Тараса Щепаняка

здобуття практичних навиків таборування і діяльності в природі без заповідання шкоди довкіллю.

Вовки ж — санітари лісу, а околиці с. Урич — екологічно чисті, бо належать до заповідної зони Сколівських Бескидів.

Мети табору вдається досягнути не лише шляхом проведення теренових ігор і змагів, серії тематичних інструктажів та гутірок. Серед пріоритетів — організація низки занять з практичного пластування, і першим тут є скелелазіння. Ось чому для успішної програми потрібні скелі Тустані. Вони також пригадують нам про патрона куреня «Сіроманці» — пластуна-скелелазя і поета Андрія Гарасевича.

На завершення розповіді про програму та спеціалізацію лиш додаю, що на «Вовчій школі» учасники зростають у знаннях та вміннях щодня, і періодичні заняття на скелях у прямому розумінні дають їм можливість сходження на вершину (отже, досягнення високого професіоналізму у цьому напрямку — не самоціль).

«Вовча школа» — суцільне поєднання творчості, романтики життя серед природи, справжньої пластової дружби, але в усьому цьому є і дуже прагматичні цілі. Учасники не мають безпосереднього відчуття, що перебувають на вишкочі провідників куреня УПУ в таборних умовах. А насправді саме так воно і є.

Маючи кількарічний досвід члена проводу МВТ «Золота Булава», розмірковував: якщо є такий чудовий дошкіл курінних провідників в умовах табору міжкrajового рівня, то де ж у цій вишкочній структурі вишкіл курінного проводу в таборних умовах? Ця ланка й мала би існувати на рівні країв, а романтична оболонка, словита легендою, назовництвом та іншим, доречно в цьому допомагає.

✓ Провід, булава і учасники першого у США табору «Вовча школа». Оселя «Писаний Камінь», штат Огайо, 2017 р. Світлина з фотоархіву автора

ТАБОРОВІ ЕТАПИ

Перші два табори відбулися в липні 2006 та 2007 років в околицях с. Рибник Дрогобицького району і мали статус окружних. Ми шукали вдале місце порівняно недалеко від скель. Мені спало на думку перші ВШ провести на місці одного з перших таборів УПУ відродженого в Україні Пласту «Міст» (1991 р.). Він залишив гарні спогади і став незабутнім, бо ми мушили його дочасно згорнути через переворот у Москві із назвою ГКЧП (це ж формально тоді був ще СРСР). Місцина для ВШ була відповідною, але там від місяця до місяця хтось дуже впливовий почав нещадно та неконтрольовано вирізувати ліс. Окрім того, до місяця занять зі скелелазіння таки було далеченько.

Ми обійшли всі довколишні гори, і врешті дирекція Державного історико-культурного заповідника «Тустань» дозволила табурувати на їхньому терені. Кращого місця й шукати годі!

Так розпочався другий етап — «Вовча школа» як апробаційний Крайовий виховно-вишкочний екологічний табір. У 2012 році, в рамках першого таборного етапу ЮМПЗ з нагоди 100-ліття Пласту, ВШ вже була повноцінним крайовим табором, а її учасниками та учасницями стало юнацтво і виховники не лише з України, а й зі США та Канади.

Від 2013 року, під час третього етапу в історії розвитку табору (він триває досі), відбулося утвердження «Вовчої школи» як повноцінного крайового табору, який зайняв свою нішу в пластуванні і здобув авторитет серед пластового юнацтва краю.

У 2017 році сталась ще одна значуща подія в житті табору. Зі статусом окружного його вперше проведено

не в Україні, а на теренах США (таборова оселя «Писаний Камінь»). Цей досвід показав, що Пласт України не лише запозичує вдалі таборні методики з інших країв, а й сам може успішно експортувати таборні програми, щоправда, з незначним корегуванням, в залежності від особливостей того чи іншого краю. За розуміння і надану можливість велике спасибі тодішньому голові Окружної таборної комісії «Писаного Каміня», а тепер Головному Булавному Юнаків пл. сен. Маркові Якубовичу, ЛЧ.

В часі між 2006 і 2013 роками була ще одна важлива деталь. Табір щоразу відбувався в середині липня, і не лише тому, що погодні умови в цей час у Сколівських Бескидах зазвичай найкращі, а отже скелі придатні для занять. Табір традиційно брав участь в урочистому відзначенні чергової річниці утворення Української Головної Визвольної Ради (околиці с. Сприня на Самбірщині). Ми часто проводили саме там запряження юнацтва. Так колись діяли, табуруючи в Левурді. Цю традицію перейняли й на ВШ, бо в такий символічний спосіб віддавали шану сотні УПА «Сіроманці», якій 29-й курінь УСП-УПС завдячує своєю назвою.

Між іншим, у 1990-ті роки під час святкування у Сприні було багато партійної символіки: прапори — у всіх існуючих в природі кольорах. Коли пластуни стали залучати до оргкомітету, ми запропонували святкувати лише з державною символікою і загальноприйнятим прапором боротьби. Це прижилося, і так є понині (хоч і «Вовча школа» вже тепер відбувається не в липні, а у серпні, тому не буває на згаданих щорічних урочистостях).

ЗУСИЛЛЯ І РЕЗУЛЬТАТ

Тепер мали би бути подяки всім, хто творив цей табір протягом 15 років, але забракне площі журналу, щоб згадати всіх, хто заслуговує. Тому зроблю це максимально лаконічно. Першим, кому кажу «дякую», є ст. пл. скоб Іван Спринь, СМ. А вже програма і всі залучені ресурси можуть бути якнайкращими, але без того, хто якісно впровадить цю програму в життя, успіх табору не гарантований, і перший тут — добре вишкочений бунчужний. Саме друг Іван, пройшовши добру таборну школу згаданої вище Левурди, був ним у 2006 та 2007 роках. Обов'язки виконав блискуче, як і функцію коменданта у 2011 році.

Спасибі комендантам всіх років, а в їхніх особах — членам проводів та булав, виховникам, інструкторам, духовним опікунам, меценатам і добродійцям, і, звісно, неперевершеним учасникам та учасницям. Комендантами «Вовчої школи» були: ст. пл. Павло Лабінський, СМ (2013—2014 рр.), ст. пл. Володимир Посівнич, СМ (2015—2017 рр.), ст. пл. Назар Хороз, СМ (2019 р.) і ст. пл. Назар Домбровецький, СМ (2021 р.).

Окрема і велика подяка — дівочій частині проводів та булав ВШ усіх років. Не лише тому, що з «сіроманцями» у проводі легко табурується, а й тому, що кожна виховниця чи інструкторка дуже віддано і щиро посвячувала себе цій спільній справі, — табори мали успіх. Спасибі дирекції Державного історико-культурного заповідника «Тустань», владі різних рівнів, проводам Львівської округи каденцій 2006—2021 і КПС та КПП України. Окрема подяка «сіроманцям» Метро-

польної стежі (США) за багаторічну і значну допомогу. Спасибі пл. сен. Сергію Юзику, СМ, який став автором мистецького оформлення таборної відзнаки. Завжди із вдячністю згадуватимемо інструктора мистецьких ділянок та автора сіроманського тотема і різьбленої відзнаки (обов'язкові елементи на таборі) бл. пам. пл. сен. Володимира Федорчука, СМ.

Завдяки вам, друзі і подруги, протягом 15 років загалом відбулося 13 таборів, а це якісний таборний вишкіл для майже 500 юначок та юнаків пластових осередків України та інших країв.

ЩО ДАЛІ?

Зі здобуттям статусу крайового табору провід Великого Племені «Сіроманці» вирішив запровадити діловодство референта ВШ, яке доручено мені виконувати від 2013 року. Саме в такому статусі побував цього року на ювілейній «Вовчій школі». Неймовірно задоволення отримав від спілкування з юнацтвом під час гутірки та після неї. Всі разом ми погасили ювілейним художнім штемпелем поштівки і конверти, спеціально виготовлені до 15-ліття табору. Найактивніші друзі та подруги під час інтелектуального змагу отримали в дарунок таборні відзначки, деяку пластову літературу.

Радісно було спостерігати за теперішньою булавою і проводом — це майже повністю вихованці «Вовчої школи», ті, хто завдяки табору здобув якісний пластовий вишкіл і навчився цінувати справжню пластову дружбу. Все це додає впевненості в тому, що захоплюючі табори ще попереду. Яскраві емоції, приємні пережиття, здобутки і перемоги — все це ще не написані нові сторінки історії табору, але вони обов'язково будуть.

Ми, пластуни, навіть до табору можемо ставитися не як до методики чи програми, а як до живого організму, що динамічно розвивається. У цей ювілейний для «Вовчої школи» рік залишаю діловодство референта табору з гарними емоціями та спогадами. Передаю цей пост наступному діловоді, якого невдовзі буде обрано.

—”

**НЕХАЙ ПРАДАВНІ СКЕЛІ ТУСТАНІ
І ЛЕГЕНДА ВШ НАДИХАЮТЬ МАЙБУТНІХ
ПЛАСТОВИХ ПРОВІДНИКІВ!**

ПОДОРОЖ У ЗАКРАЙСВІТТЯ

ст. пл. ВІКТОРІЯ ПОПАДИНЕЦЬ
Світлина з фотоархіву авторки

Табори — це невід’ємна частина виховної програми як новацтва, так і юнацтва, оскільки вони дають можливість занурити дитину в середовище, де вона на практиці застосовує знання, набуті протягом року на сходах.

Одним із таких таборів є Крайовий ігровий табір (КІТ), що вперше був організований у 2017 році пластунками з куреня «Гі, що Греблі рвуть». Першою його коменданткою була Вікторія Петрук. За її словами, мета табору полягала в тому, щоб «через ігрову форму передати дітям цінність та важливість точок Новацького Закону, щоб діти, хоч, можливо, і не зовсім свідомо, розуміли, наскільки Новацький Закон практичний у реальному житті».

Саме з такою метою і відбувається КІТ: він поєднує Новацький Закон із легендою табору, яка може кожного року бути іншою. Важливо, щоб легенда була подана так, аби новачки потрапили до ситуацій, де їм потрібно допомогти іншим, побороти несправедливість, що виникає через порушення правил у грі, стати кращими, роблячи щось таке, чого не вміли раніше. Такий підхід дає змогу дітям зрозуміти, що допомога іншому — це не «перевести бабцю через дорогу», а вміння бачити, де ти можеш бути корисним своїм друзям, бути готовим простягнути руку допоміти тим, хто поруч.

Табір проводився щороку в різних локаціях та охоплював учасників з різних осередків краю. Винятком став лише 2020 рік, коли ми не могли таборувати через пандемію Covid-19. 2019 року традицію КІТ продовжили пластуни Закарпаття, зокрема закарпатські «греблі».

2021 року табір відбувався на мальовничій Міжгірщині, у селі Верхній Студений, де пластуни вже добре знають і радо приймають. Місцевість оточена м’якими Бескидами, смерековими лісами, із старовинними дерев’яними церквами і верховинськими хатами. Зважаючи на місце проведення, комендантка цьогоорічного табору Людмила Лівак вирішила в основу легенди закласти казковий епос Закарпаття з його верховинським шармом, що був описаний письменником Олександром Гаврошем у його творі «Розбійник Пинтя у Заклятому місті». Пригоди розбійника Пинті, його бажання допомагати іншим, сміливість і гострий розум задемонстрували, як застосувати Новацький Закон у важкій боротьбі зі злими силами Закрайсвіття. Через цю чудову книгу діти змогли поринути у неповторний світ закарпатських легенд та переказів, що передавалися віками з покоління в покоління. Діти також здобули вміння «Верховинець», що була органічно вплетена у програму табору.

«Подорож у Закрайсвіття» — це 10-денна пригода пластунів зі станиць Чортків, Ужгород, Берегове, Хуст і Буштино, які мандрували чарівним краєм разом з головними героями: розбійником Пинтею, мисливцем Прунсликом, чарівними Повітрулями, принцесою Геремією та славним опришком отаманом Мухом, намагалися вполювати Зеленого Зайця та на собі відчули витівки Ганджі-Баби.

< На Міжгірщині «звук трембіти лунає»

Новачки та новачки дізнавались таємниці Закрайсвіття, допомагали іншим мешканцям казкового краю та знайомились із новими друзями — Фаралампасами (це такий розумний щур, який втратив зір від надмірного читання і навчився читати книги, згризаючи їх), Шарканями (це дракон по-закарпатськи), Татошами, Повітрулями та Кудлошами (читайте книгу, щоб дізнатися, хто то такі), з якими спільно долали перешкоди на своєму шляху. Водночас пластуни вчилися шукати способи вирішувати конфлікти, в ігровій формі дізнавалися, як можна об’єднувати зусилля, щоб перемогти злі сили, і як може працювати підхід «виграш-виграш» для захисту від ворогів. А ще розчакловували мешканців від злих чарів, святкували королівське весілля в найкращих верховинських традиціях, мандрували полонинами та пізнавали, як люди живуть у горах (на фото праворуч).

Вибору легенди до табору також сприяла ще одна важлива подія — 100-ліття закарпатського Пласту, який був заснований 1921 року в берегівській гімназії професором Андрієм Дідиком. Тому провело було важливо зануритися в культуру Закарпаття з її відданістю традиціям, смачною їжею, прив’язаністю до гір і давніми співанками. З нагоди такого ювілею провід табору разом із «Пластовою поштою. Станиця Чортків» та Андрієм Пилохом («Козацька пошта») вирішили випустити поштову картку та блок марок, присвячених цій таборній пригоді з розбійником Пинтею. Підготував та організував нам таку приємну несподіванку пл. сен. пр. Анатолій Петльований. Погашення художнім штемпелем відбулось на терені табору в Закрайсвітті (на фото внизу). Кожен новачок і новачка, а також виховники і провід змогли відправити листівки собі додому на згадку про цей казковий світ.

ПРАЦЯ ДЛЯ МАЙБУТТЯ УКРАЇНИ

пл. сен. пр. ОЛЕГ КЛИМЧУК, ЧК

▲ Під час таборової збірки, яку проводить комендант пл. сен. Ігор Олексюк, ЦМ.
Світлина з таборового фотоархіву

ДВА ТИЖНІ СЕРЕД УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І МАЛЬОВНИЧОЇ ПРИРОДИ

Збирався я на табір на Донеччину з легким хвилюванням. Давні друзі попросили допомогти молодій команді юнаків провести у липні під Святогірськом табір «Степовий обрій». Їхав і розмірковував, яким буде склад учасників, хто вони і чого прагнуть у житті? Адже не всі учасники були пластунами, більшість — звичайні школярі Донецького краю.

Події на сході і півдні України у 2013—2014 роках продемонстрували слабкість української влади доби Незалежності. Безробіття, численна трудова міграція на Захід і до Росії, розчарування українців у політиках, відвертання влади від проблем громадян, неспроможність судів захистити їхні права та свободи, занедбаність збройних сил, — усе це сприяло у 2014 році окупації Москвою частини території України, перетворенню мільйонів громадян на біженців та внутрішньо переміщених осіб. Відсутність системної державної роботи з молоддю, брак патріотичного виховання дітей та юнацтва теж сприяли тому, що мешканці східних і південних теренів України так легко потрапили під вплив російської пропаганди. Війна розкрила очі багатьом українцям...

«Тут дуже класно, чудово! Тішить, що тут розмовляють українською, різноманітна програма, є патріотичне виховання, якого недостатньо в Україні. А воно дуже потрібне, вважаю я», — ділиться зі мною своїми враженнями від перебування у таборі на березі Сіверського Дінця десятикласник Костянтин Савенок.

До мистецько-екологічного табору «Степовий обрій» у Святогірському національному парку він приїхав з Краматорська, де зараз мешкає. Уся їхня родина має статус внутрішньо переміщених осіб. 2014 року вони залишили окуповану російськими найманцями Горлівку, за сім років встигли пожити у Трускавці, Волновасі, Покровську.

«У Горлівці мав свою кімнату. Ми жили не багато, але й не бідно. А зараз учотирьох в одній кімнаті. У мене ще сестричка народилася. Від 2014 року життя моє повністю змінилося, — роздумує старшокласник, — зрозумів, що потрібно допомагати своїй країні. А до того не задумувався над таким питанням, як патріотизм».

Комендант табору пл. сен. пр. Ігор Олексюк, ЦМ, — теж внутрішній переселенець. Ігор викладає у Львівському обласному Інституті післядипломної педагогічної освіти. Живе у Львові, хоч народився на Тернопіллі. За допомогу УПА після Другої світової його батька репресували, і він відбув заслання у Вор-

куті. Як розповів Ігор, батько після звільнення не мав змоги поселитися в рідних краях, тому осів з родиною на Луганщині. Там Ігор закінчив школу, університет, здобув фах історика, одружився, почав працювати, 2005-го року вступив до Пласту й активно розбудовував станицю у Лутугіному. Але у 2014-му втратив і житло, і роботу. Його родина через свою проукраїнську позицію зазнала переслідувань від адміністрації так званої «ЛНР». Він ледве висмикнув доньку та її друзів-пластунів з ізолятора Луганського СБУ, де з підлітків морально і фізично познущалися. Для патріотичних українських родин заради збереження життя вихід був єдиний — виїхати з окупованих територій.

«У нашому таборі 45 дітей, переважно з Донеччини, з якими працює десятеро інструкторів. Частина проводу — місцеві пластуни, як, наприклад, бунчужний табору Денис Папін з Краматорська чи писар Дмитро Гуцман зі Слов'янська», — розповідає комендант.

Чимало пластунів приїхало на табір з інших місць, наприклад, відповідальний за кухню друг Кульбас — з Моршина, виховниця Анна Бершадська з сином — з Миколаєва, що на півдні України. Були у проводі й непластуни, випускники шкіл і студенти різних університетів. За словами Ігоря, восьмеро учасників табору — з окупованих територій. Тут чимало дівчат та хлопців, які ніколи раніше не мали справу з Пластом. Саме тут вони вперше почули гімн Пласту та гімн закарпатських пластунів, вперше молилися зранку на відкритті дня, перед сніданком чи вечерею, вперше пускали іскру, вивчили десятки патріотичних і жартівливих пісень.

«Такі табори цій молоді потрібні. Хочеться допомогти дітям стати досвідченішими, вільнішими, щасливішими, щоб вони бачили своє майбутнє. Вони, а особливо ті, хто пережив прихід "руського мира", добре розуміють небезпеку втрати особистої свободи і своєї країни», — переконаний комендант «Степового обр'ю».

ВЛАДА ДОНЕЧЧИНИ І ЛІТНЄ ДОЗВІЛЛЯ МОЛОДІ

Варто сказати, що табір не відбувся би без фінансової підтримки місцевої влади. За словами головного спеціаліста Управління сім'ї, молоді та масових заходів з національно-патріотичного виховання Донецької облдержадміністрації Олексія Назарова, в області з допомогою Пласту за літо вже відбулося три молодіжні табори, на яких вчилися основ Великої Гри понад сто п'ятдесят школярів. Окрім цього, у липні біля відомої боями російсько-української війни гори Карачун управління і Спілка ветеранів АТО Донбасу спільно провели табір (800 учасників) для ветеранів російсько-української війни та місцевої молоді. Цей табір присвятили визволителям міст північної Донеччини від російських найманців. За минуле літо Управління сім'ї та молоді Донецької ОДА підтримало через різні літні табори понад тисячу дітей. Але є проблема: охочої молоді більше, ніж таборів.

«Ми не могли фізично задовольнити всі потреби і надали перевагу якості перед кількістю. Адже для якісної роботи має бути достатньо належно підготовлених інструкторів, які вміють працювати з молоддю, розуміють її потреби. Таких інструкторів нам ще бракує», — каже управлінець.

На його думку, сьогодні головні стратегічні цілі роботи з молоддю — це підвищення рівня її самоідентифікації як українців, готовності до захисту незалежності і територіальної цілісності своєї країни.

«До 2020 року в державній програмі патріотичного виховання не було пункту про підтримку савтського руху. Тепер ідемо назустріч молоді, бачимо, як після різних заходів виникають нові осередки молодіжних організацій, у тому числі Пласту. Вони нечисленні поки що, але вже почали працювати зі школярами», — радє Олексій.

За словами учасниці «Степового обр'ю» Емілії Гончарової з Краматорська, на цьому таборі їй до вподоби різноманітність: гутірки з екології, мистецькі години, спортивні ігри, мандрівки, ватри. Проте дівчина вважає, що такі табори ще мало відомі серед молоді Донеччини. Вона дізналася про «Степовий обрій» через групу пластунів у соцмережі.

«Потрібно більше реклами, багато хто не знає про такі заходи. Мої друзі навіть не вірять, що так можна провести літо, — розповідає Емілія. — Якби була краща популяризація, то ще більше патріотичної молоді могло б гуртуватися тут і виховуватися».

МІСЦЕВА МОЛОДЬ ЯК ДЖЕРЕЛО ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ

Програма «Степового обр'ю» присвятила два окремі дні питанню збереження довкілля і розвитку громадянської компетентності. До спеціальних гутірок про це і до екологічного дня доклали зусилля та кошти місцеві громадські організації «Теплиця» і «Тегте des Hommes — Україна». Учасники табору навчалися розуміти взаємозалежність процесів у природі, позитивний і негативний вплив людини на довкілля, аналізувати місцеві соціальні чи екологічні проблеми. Наступного після теорії дня таборовики під пісні та жарти почистили від сміття ліс на березі Сіверського Дінця.

Під час гутірок молодь також розмірковувала над теоретичними проектами для покращення умов життя у своїх містах: Краматорську, Слов'янську, Маріуполі та інших. Дехто вже навіть задумався, чи не створити найближчим часом свою громадську організацію, яка б вирішувала питання місцевої громади. Адже проблемних питань у мешканців прифронтових містечок та міст дуже багато.

З розмов із учасниками табору і представниками партнерських громадських організацій я зрозумів, що сьогодні регіональна влада Донеччини і місцеві ГО активно виправляють помилку минулих десятиліть, коли роботою з молоддю нехтували. Як каже комендант «Степового обр'ю» друг Ігор, молодим потрібно допомогти орієнтуватися у сучасних подіях, навчити їх не піддаватися впливу ворожої пропаганди, активно навчатися і поступово долучатися до праці для своїх громад, фактично, для свого же добра.

Провід вірить, що час, проведений у таких таборах, не мине марно для цих юначок та юнаків. Також організатори мають велике сподівання, що наступного року намети «Степового обр'ю» знову постануть на березі Сіверського Дінця.

«НА ТАКИХ, ЯК ВІН, ТРИМАЄТЬСЯ УКРАЇНА»

НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ ПАМ'ЯТАЮТЬ
ПРО ВОЛОДИМИРА ФЕДОРЧУКА

ОЛЕСЬ ЮРЧЕНКО

14 жовтня 2021 р., в день Покрови Пресвятої Богородиці, коли вшановуємо захисників нашої землі — козаків, воїнів УПА і воїнів-героїв нашого часу, — у Підгайцях на Тернопільщині відкрито й освячено меморіальну дошку св. п. пл. сен. Володимирові Федорчуку, СМ, на псевдо «Чух» — довголітньому станичному місцевому пластового осередка, виховнику, вчителю, талановитому мистцеві, учаснику Революції гідності та російсько-української війни.

Невипадково подія відбулася в День захисників і захисниць України. Адже Володимир Федорчук був захисником нашого європейського вибору на Майдані, він захищав нас на фронті. У вихованні дітей та молоді теж був захисником, бо особистим прикладом і навчанням виробляв у молоді несприйнятливості до всіляких негативних проявів. В останній день своєї земної мандрівки, 20 червня 2017 року, він теж зробив усе, що міг, аби вберегти юнака Максимка Скасківа, захистити його ціною власного життя. Але доля була неблаганною, а дністрові води — безжальними до підлітка-пластуна і його 53-річного виховника і вчителя.

Меморіальну дошку з барельєфом друга Володимира у пластовому однострої встановлено на фасаді будинку, де він протягом багатьох років провадив пластові сходи з юнацтвом. Ініціатор і керівник проекту — пл. сен. Сергій Юзик, СМ, скульптор — Дмитро Мулярчук.

Щоб вшанувати пам'ять друга Володимира, до Підгаєць з'їхалися пластуни з Тернопільщини, Львівщини, Франківщини, родина, зішлися друзі та співробітники, бойові побратими, представники влади, багато городян.

За пластовим звичаєм церемонія розпочала молитвою та пластовим гімном. Чин освячення меморіальної дошки звершив пл. сен. Кир Дмитрій Григорак, ОХ, у співслужінні підгаєцьких священників.

— ” —

**ХТОСЬ ТОГО ДНЯ МОВИВ:
«ТАКІ МЕМОРІАЛЬНІ ДОШКИ ОСВЯЧУЮТЬ
СПРАВЖНІМ». ВОЛОДИМИР ФЕДОРЧУК
БУВ САМЕ ТАКИМ. ВІН БУВ СПРАВЖНІМ
ДРУГОМ, ПЛАСТОВИМ ПОБРАТИМОМ,
ДОБРИМ СІМ'ЯНИНОМ, ТАЛАНОВИТИМ
ВЧИТЕЛЕМ І МИСТЦЕМ.**

До присутніх промовляли владика Дмитрій; капелан підгаєцьких пластунів пл. сен. о. Микола Мидлик, ОХ; секретар міської ради п. Галина Пшеничняк; голова Окружної пластової ради пл. сен. Сергій Юзик, СМ; племінний Великого Племени «Сіроманці» пл. сен. Юрій Леськів, СМ; ст. пл. Оксана Яцківська, І (друг Володимир постійно багато робив для успішного

< Пл. сен. Надія Федорчук з вихованцем бл. пам. Володимира Федорчука Іваном Касіяном. Підгайці, Тернопільщина, 14 жовтня 2021 р. Світлина з фотоархіву редакції

▲ Пластуни і пластунки Тернопільщини після відкриття меморіальної дошки Володимирові Федорчуку. Фото Івана Касіяна

проведення табору «Літавиць» під назвою «Метаморфози»); друзі-мистці Богдан Карий та Володимир Мандюк; сестра друга Володимира Алла Шадловська, бойовий побратим Степан Цяпа, який сказав: «На таких, як він, тримається Україна».

У своїх виступах вони ділилися теплими спогадами, зворушливо розповідали про життя друга Володимира, риси і грані його характеру, творчість, любов до рідного краю, виховну та педагогічну працю. Промовці наголошували, що життєвий шлях Володимира Федорчука, нашого сучасника, товариша, побратима є прикладом служіння своєму народові, прикладом сповнення Пластової Присяги.

Учні місцевої школи читали поезії, присвячені талановитому мистцю та вчителю. Дружина друга Володимира пл. сен. Надія Федорчук від себе, доньки Ніни з сім'єю, сина Андрія і всієї родини подякувала усім присутнім та кожному, хто долучився до цієї події. Особливу вдячність висловили присутній на урочистості матері Володимира Федорчука.

Завершилася церемонія відкриття меморіальної дошки пластовою молитвою «Царю небесний». Після цього пластуни відбули на цвинтар, де преосвященніший владика Дмитрій та о. Микола відправили панахиду на могилах св. п. пл. сен. Володимира Федорчука та пластуна юнака Максима Скасківа.

> Володимир Федорчук був прикладом служіння своєму народові. Фото Івана Касіяна

МРІЇ ЗБУВАЮТЬСЯ. КАТРУСЯ ВИНИЦЬКА ПОБУВАЛА В УКРАЇНІ

пл. сен. Юрій Леськів, СМ
Фото Володимира Неізвестного

З відомою голлівудською акторкою Кетрін Винник із Канади читачі «Пластового шляху» вже знайомі. У числі 1 (185) 2017 ми надрукували інтерв'ю ст. пл. Тараса Зеня про українське коріння та виховання Катерини Анни Винницької (бо це у професійному середовищі вона — Кетрін Винник, а вдома і серед близьких друзів — Катруся); про пластування в Торонті (була в новацтві та юнацтві, як і брати Маркіян, Адам і сестра Дарія); про те, що до 8 років спілкувалася виключно українською (навчалася в недільній школі ім. Цьопи Паліїв); про професійні здобутки (блискуча акторська кар'єра; мільйони глядачів найбільше знають її з популярного серіалу «Вікінги», в якому зіграла одну з головних ролей войовничої героїні Лагерти); про спортивні захоплення та досягнення (здобула чорний пояс (3-й дан) з тхеквондо та чорний пояс (2-й дан) з карате; срібна призерка Чемпіонату Канади з тхеквондо).

В одній з відповідей на запитання у згаданому інтерв'ю Катерина Винник сказала: «Я ще, на жаль, ніколи не була в Україні. Але невдовзі планую...».

Через щільний графік кінозірки «невдовзі» не вийшло, але мрії таки збуваються. Надзвичайна, по-особливому гарна нагода для родини Винницьких наспіла у серпні 2021 року. Справа в тому, що мати Катрусі Леся і батько Роман вирішили зустріти 50-ліття одруження разом з донькою на рідній землі. А 30-ліття Незалежності — це головна цьогорічна подія для кожного свідомого українця й українки, де б вони не були.

Катерина Винницька не лише розділила радість особливої родинної події з батьками. Наприкінці серпня вона взяла участь у різних подіях загальноукраїнського і міжнародного рівнів як почесна гостя, багато спілкувалася з журналістами різноманітних видань та на телебаченні. І всюди, комунікуючи зі співрозмовниками українською, підкреслювала своє українське походження, патріотичне родинне коріння (відомо, наприклад, що дідусь Катерини Володимир Винницький був січовим стрільцем).

—”—

**КИЇВСЬКІ ПЛАСТУНИ, ДОВІДАВШИСЬ
ПРО ПРИЇЗД ВІДОМОЇ АКТОРКИ КІНО І
КАНАДСЬКОЇ ПЛАСТУНКИ, ВЗЯЛИСЯ ЗА
ОРГАНІЗАЦІЮ ЗУСТРІЧІ. ВОНА
ВІДБУЛАСЯ САМЕ 24 СЕРПНЯ, ПО
ЗАВЕРШЕННІ УРОЧИСТОСТЕЙ НА
МАЙДАНІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ
(ТУДИ КАТЕРИНУ ВИНИЦЬКУ ТЕЖ
БУЛО ЗАПРОШЕНО).**

Ось як про незабутню зустріч згадує ст. пл. Іван Брацюнь, ДЛ: «На тридцять річницю Дня відновлення Незалежності України прибула Лагерта, а точніше пластунка з Канади Катруся Винницька. Вона народжена в Канаді в українській родині, але вперше приїхала на Батьківщину.

Як тільки пластуни дізналися, що вона в Києві, одразу ж скотактувалися з нею і домовилися про зустріч. Оскільки графік її був надто щільний, то час і місце зустрічі змінювалися декілька разів. Ми врешті домовилися, що зустрінемося під час військового параду в скверіку біля театру Івана Франка. Час зустрічі був обмежений, але спілкування видалося дуже душевним. Катруся розповіла, як вона була в юнацтві та як допомагала виховницею на таборах. Ми обмінювалися розповідями, а Катруся показувала новачкам, що вона також мала ось такий однострій та як носила деякі елементи. Також із захопленням поділилася враженнями про свої мандри Україною. Надзвичайно приємно було, що вона розмовляла з нами українською і мова об'єднувала нас протягом тих 15 хвилин. Наостанок вона запропонувала зафіксувати цей приємний момент зустрічі, щоб він міг нагадувати їй та всім нам про пластове тепло і Батьківщину».

«Думаю, що Україна переживає дуже важливі часи. Дуже важливо, що українці тримаються одне одного, борючись за свободу та демократичні цінності. Сильно вболіваю і підтримую її прагнення. Вірю, що це все зробить Україну сильнішою і все завершиться тріумфом», — так висловила своє ставлення до перетворень в Україні та до російської військової агресії Катерина Винницька.

1. Церемонія посвяти прапора на горі Явірник
2. Пластовий курінь «Бунтарки»
/ Фото Олеся Москальчука
3. Хорунжі трое сестер-засновниць куреня: Галина Стрипа, Юліана Стрипа та Марічка Павлишак-Задорожна / Фото Олеся Москальчука
4. Ірена Булка, Соломія Чепка, Марічка Чабан, Іра Капушак, Катруся Слюсаренко та Настя Слюсаренко / Фото Олеся Москальчука
5. Вимарш після посвяти прапора
/ Фото Петра Задорного

ПРАПОР ДЛЯ НАС – СИМВОЛ ШЛЯХУ, ЯКИЙ МИ ПРОЙШЛИ

ст. пл. Анастасія Боднарук

Ти ще не знаєш, хто такі «Бунтарки»? Метою «Бунтарок» є виховувати індивідуальність та сміливість у дівчат. Постійні виклики для нас — це спосіб вдосконалення.

Наше гасло — Ні кроку назад! Ми завжди доводимо до кінця справу, за яку взялись. За крок до вершини не звертаємо з дороги. Ми не шукаємо легких шляхів, бо кожна проблема для нас — це нова пригода. Гасло «Ні кроку назад» означає для нас прийняти важке рішення і слідувати йому.

30 жовтня 2021 року відбувся церемоніал посвяти курінного прапора.

Ми виділили кілька цікавих фактів, пов'язаних з цією подією.

ТКАНИНА ПРАПОРА

У тіні вона сіра, а на сонці виблискує кольорами веселки — курінними барвами «Бунтарок». Тканина не відповідала вимогам для пошиття прапора, тож на її затвердження ми чекали близько чотирьох місяців.

СИМВОЛИ, що зображують пластове гасло «СКОБ» — справді бунтарські. Вони позначають наші спеціалізації:

- С — льодоруб: сила та альпінізм;
- К — краса та гори;
- О — карабін: обережність та скелелазіння;
- Б — лижі: бистрота і лещетарство.

НАКОНЕЧНИК ПРАПОРА — це Роза Вітрів. Роза Вітрів — дороговказ. У «Бунтарок» є чотири Рози Вітрів, які прикрашають курінні хустини.

МІСЦЕ ПОСВЯТИ — полонина Явірник (Івано-Франківська область). Наш братерський курінь «Ва-тага Бурлаків» освячував свій прапор у горах, тож ми, досить символічно, також обрали саме цю мальовничу локацію для проведення пластового церемоніалу.

Священик, отець Роман Кострабій, погодився на нашу авантюру за 14 годин до посвяти!

Хорунжими стали трое сестер-засновниць куреня: Галина Стрипа, Юліана Стрипа та Марічка Павлишак-Задорожна.

ПРАПОР ДЛЯ НАС СТАВ СИМВОЛОМ ВСЬОГО ТОГО ШЛЯХУ, ЯКИЙ МИ УЖЕ ПРОЙШЛИ ЗА 10 РОКІВ І ЯКИМ ПРОДОВЖУЄМО ЙТИ!

▲ Церемоніял посвяти прапора на горі Явірник провів отець Роман Кострабій / Фото Олесь Москальчука

Тепер щороку 30 жовтня «Бунтарки» збиратимуться у сестринському колі, аби з теплом згадувати цю важливу подію та вшанувати «бунтарський» прапор.

СЕНЬОРИ ТА СЕНЬОРКИ АВСТРАЛІЇ СПІАКУВАЛИСЯ ВІРТУАЛЬНО

пл. сен. ГАЛЯ ЛАВРІВСЬКА, Блис.,
писар

Члени УПС в Австралії відбули 34-ий З'їзд у неділю, 29 вересня 2021 р., з допомогою інтернет-платформи «Zoom». Присутніх було 42 особи (дуже потішаюче явище). Окрім того, до нас приєдналося двоє видатних закордонних гостей: пл. сен. Леся Федоренко, Головна Булавна УПС, та пл. сен. Ростик Слабіцький, член булави УПС зі США. Дуже приємно, що ми мали нагоду з ними ближче познайомитися.

—”—

МИ ОБРАЛИ НОВИЙ ПРОВІД УПС В АВСТРАЛІЇ: ПЛ. СЕН. ЯРЕМА ПОЛАТАЙКО, ЧМ, ЗАЛИШИВСЯ НА ПОСАДІ КРАЙОВОГО РЕФЕРЕНТА УПС, ПЛ. СЕН. ГАЛЯ ЛАВРІВСЬКА, БАИС., ПРИЙНЯЛА РОЛЮ ПИСАРЯ.

Розглянуто багато цікавих тем, найважливішою з яких була ратифікація запропонованих змін до правильника УПС (прийнято більшістю голосів). Провалилася жвава дискусія над різними справами, наприклад, краще звітування, правильне надання відзначень та підвищень в УПС, фінансова приналежність до станиці, а не лишень до куреня.

Наприкінці з'їзду завдяки опікунам Національного музею Пласту, що знаходиться в Народному домі в Аделаїді, Південна Австралія, була нагода насолодитися віртуальною екскурсією. Співробітники музею змогли показати нам багато цікавих історичних експонатів. Було вирішено надати музею більше підтримки у формі пожертвування додаткових фондів, передання фотографій та інших матеріалів, якими можна зацікавити наступні покоління пластунів і зберегти пластову історію в Австралії.

КРАЙОВИЙ ВИШКІЛЬНИЙ ТАБІР: 25 РОКІВ ЗБИРАЄМО ПРОВІДНИКІВ ТА ПРОВІДНИЦЬ ЗІ ВСІЄЇ УКРАЇНИ

ст. пл. ОКСАНА ЯЦКІВСЬКА, І
комендантка Крайового вишкільного
табору ч. 25

Цього року крайовий вишкільний табір в 25-те приймав розвідувачів та розвідувачок для здобуття останнього етапу пластової юнацької програми — проби скоба та вірлиці.

Вже більше 1000 учасників відбуло програму крайового вишкільного табору, багато з них згодом спробували себе в ролі коменданта КВТ.

Крайовий вишкільний табір часто називають «елітарним» — табором, що вишколює «пластову еліту». Хоча, звісно, з цього приводу в пластовому середовищі ведуться певні дискусії, які є своєрідним викликом для тих, хто відбув успішно КВТ і здобув ступінь скоба та вірлиці.

Тим не менше, попри різноманіття думок, напевне, кожен бачить потребу у плеканні цінностей взірцевого пластуна, а головне — потребу у формуванні середовища, в якому такі пластуни будуть розвиватися.

Символічно, що на крайовому таборі 2021 року зустрілися коменданти КВТ попередніх років: Ростислав Добош (2005, 2006) і Станіслав Андрійчук (2010, 2011).

Мені як комендантці КВТ приємно спостерігати таку тяглість традицій! А ще варто згадати і своєрідну «капсулу часу» — лист від учасників табору зі словами підтримки учасникам наступного КВТ.

Незмінною моделлю, на якій формується програма КВТ для юнацтва, що відбуває програму третьої проби УПЮ, є навчання, перевірка і мотивація завдяки інструментам: пластовій поставі, практичному пластуванню та провідництву.

< Бунчужний ст. пл. скоб Богдан Гультай і хорунжі під час закриття табору. Фото Юліани Прядко

Виятковою цю програму робить ритмічна зміна обов'язків, які отримує учасник протягом табору: від члена гуртка до члена наказного проводу дня. Така метода дає змогу тренувати вміння брати на себе відповідальність, приймати рішення, проявляти ініціативу та просто бути ефективним членом команди. Провід табору також змінює свою роль і стає на позицію менторів, даючи учасникам змогу максимально корисно застосувати свої здібності. На практиці це відображається у щоденних завданнях таборовика: будівництві таборових споруд, освоєнні терену табору, проведенні програми тощо.

—”—

ХОЧА КРАЙОВИЙ ВИШКІЛЬНИЙ ТАБІР Є ОДИНМ ІЗ ЗАВЕРШАЛЬНИХ ЕЛЕМЕНТІВ У ПРОГРАМІ УПЮ, КІНЦЕВОЮ ЙОГО ЦІЛЛЮ Є МОТИВУВАТИ ЮНАЦТВО ДО АКТИВНОЇ ПРАЦІ В ПЛАСТІ ТА ВИВАЖЕНОЇ ПОЗИЦІЇ У СУСПІЛЬСТВІ В МАЙБУТНЬОМУ.

Велика кількість гутірок на таборі стосуються лідерства та провідництва. Це проектний менеджмент, командна робота, критичне мислення, самозарядність тощо, а також численні дискусії на подібну тематику.

Окрім того, Крайовий вишкільний табір є єдиним табором, де учасники мають змогу скласти вмілість «Три пера». Звісно, цьому передують попередня підготовка юнака (через знання практичного матеріалу та успішно зараховані вмілості «Одне перо» та «Два пера», отримання дозволу від батьків). Для зарахування вмілості необхідно успішно виконати певну кількість практичних завдань із самозарядності: вміти подати сигнал тривоги, замаскуватися в терені, зробити власноруч приладдя для їжі, ливну, сильце та ін. Перейдення вмілості «Три пера», напевне, є найбільш пам'ятним моментом для учасника КВТ, оскільки ця пригода дозволяє випробувати власні сили, стійкість та дух.

КВТ став для всіх нас більше ніж звичайним епізодом цього таборного літа. Він став цінним досвідом як для членів проводу, де важливим завданням було успішно реалізувати програму в реаліях пандемії, так і для учасників, які змогли зробити ще один крок до свого успішного становлення як пластуна і як особистості, у чому сумнівів не маю.

Бажаю всім учасникам КВТ ч. 25 пам'ятати про миті особистих перемог. Нехай вони будуть нагадуванням, як багато кожен з вас може досягти! Дякую усім співтворцям крайового вишкільного табору, які долучилися присутністю, коштами, підтримкою і навіть порадою, а також команді проводу, яка стала для мене надійною опорою і мотиватором!

*Юнаки гуртка ч. 7 «Чужинці» визначають точку маршруту під час дводенної мандрівки.
Фото Владислави Пітеляк >*

*Інструктор табору пл. сен. Богдан Іванько, СМ, та бунчужний КВТ ст. пл. скоб Богдан Гультай.
Фото Катерини Смірної >*

ДЕЯКІ СПОГАДИ ІЗ ЗАПИСІВ УЧАСНИКІВ ТА УЧАСНИЦЬ КВТ, ЯКІ ВІДБУЛИ ВМІЛІСТЬ «ТРИ ПЕРА»

«Я навіть не уявляла, що "Три пера" стануть для мене настільки важливими. А ці три дні наодинці з собою, своїми думками і переживаннями дали змогу ліпше розставити пріоритети у своєму житті, перепланувати майбутнє».

Поліна Добрянська, г. ч. 2 «Качки»

«Сьогодні день, коли потрібно буде мовчати. А це морально дуже важко, бо всі ми дуже соціалізовані. Теж дуже сподіваюсь, що, в першу чергу для себе, я пройду випробування мовчанкою».

Діана Білинська, г. ч. 5 «Шпіцики»

«Зараз буду снідати. Знайшов купу ожини, пішов по воду. Відчуваю, що я щасливий. Переді мною — печена кукурудза і яблука, смажений хліб, ожина і заяча капуста».

Юрій Команіцький, г. ч. 8 «Я, ХЗ»

«...тут, на трьох перах, я подолав самого себе, переступив через себе. І навіть якщо я не здам цю вмілість, це не головне. Головне те, що я змінився. Змінився в кращу сторону і з цього дуже тішуся».

Думаю, кожен, хто захоче, зможе змінитися так, як захоче, а от такі виклики самому собі тільки допомагають. Я дуже щасливий».

В'ячеслав Горбач, г. ч. 1 «Сім'я»

«Сьогодні я вже повертаюсь додому. Ці три дні я запам'ятаю назавжди. Я пережила безліч емоцій. І страх. І радість. Були моменти розпачу, апатії, були сльози. Але була і жага до перемоги, бажання зробити кращі умови для себе».

За життя та місце під сонцем треба боротись. Сьогодні я це зрозуміла. А ще. Щоб мати краще життя, потрібно багато працювати».

Дякую КВТ за великий урок!»

Ангелина Кропивницька, г. ч. 6 «Смурфики»

▼ Провід, булава, учасники та учасниці ювілейного КВТ. Серпень 2021 р. Фото Юліани Прядко

ВІКТОР ГУРНЯК – ГЕРОЙ УКРАЇНИ, ВІРНИЙ ПЛАСТОВІЙ ПРИСЯЗІ ДО ОСТАННЬОГО ПОДИХУ

пл. сен. НАЗАР ЗЕЛІНКА, ОЗО

Пам'яті друга

«До сліз... Мені більше всього хочеться вірити, що ми пам'ятаємо подвиг усіх, хто віддав своє життя за нас з вами. Я хлопців з Донбасу знав кілька днів, цих і багатьох інших, і їх смерть — наче смерть близького друга. Мабуть, це важко зрозуміти, але не можна це забути. Вони, без сумніву, герої, як і всі інші, що ще живі. Перед очима пробігають їх усмішки, їх жарти. Боляче, але не можна зупинятися. Запитай себе, а що ти зробив для перемоги? Ворог — не тільки зовнішній, а й внутрішній. Вбий його в собі — і це буде помста за їхню смерть. Спочивайте з миром, друзі...»

Рівно через тиждень після цього допису на Луганщині, поблизу 32-го блокпосту, вивозячи поранених під час бою десантників, Віктор загинув...

Мабуть, назавжди в пам'яті закарбувався той день 7 років тому — 19 жовтня 2014 року. Вранці в курінній групі ОЗО з'явилось повідомлення, що Гартік (пластове і курінне псевдо Віктора) поранений. За декілька годин написав Микола Бігус і попросив зустрітись. Мені не дуже виходило, бо саме в цей день були хрестини молодшої доні Яринки, але коли він сказав, що це щодо Гарта, я без вагань терміново поїхав на зустріч. «Гарт загинув», — сказав Микола, і ці слова вдарили, немов молотком по голові... Пам'ятаю, як обоє стояли під Катедрою і плакали... а далі поїхали до дядька Петра, говорити крізь сльози, що його син Герой, що Вітьок загинув у бою... Ніколи не забуду той комок в горлі і його погляд з надією, що це неправда...

< Віктор Гурняк — фотограф, волонтер, борець батальйону «Аїдар». Літо 2014, Сіверодонецьк / Фото Вікторії Пришутової

Про Віктора можна дуже багато написати. Було мільйон спільних драйвових історій та пригод, ходили в гори, скакали голяка зі скель в Криму, агітували на виборах, тікали від озброєних тітушок в Нікополі перед Помаранчевою революцією, таборували, волонтерили і... і... Це були незабутні юнацькі та парубочькі історії, кожна з яких залишила море теплих позитивних емоцій та спогадів. Купу разів ми один одного виручали та підставляли плече. Тепер Віктор допомагає нам там, згори, і я знаю, що робить все, що в його силах. Він без перебільшень був легендою, таких, як він, більше нема. Він завжди шукав позитив у всьому, завжди без вагань приходив на допомогу, часто жертвуючи чимось своїм. В ньому була якась авантюрна жилка, але така дуже позитивна. Він завжди міг знайти спільну мову з будь-ким і вийти з будь-якої ситуації. Мав купу думок та ідей, які хотів втілити у життя, частина з них були божественні та нереальні, але він їх все ж реалізовував. Він завжди горів тим, що робив, повністю тону в реалізації справ і запалював разом із собою інших. Пам'ятаю його запал, коли ми разом засновували юнацький курінь ч. 77 ім. Івана Гавдици, обоє були ще юнаками.

Віктор мав талант до фото. На початках він позичав фотоапарат у знайомого — і робив шедевральні фото. Згодом це переросло в його професію. Він був безстрашним фотокором. Його фото з найгарячіших точок Майдану, з Криму в часі анексії, з війни на Донбасі — просто неймовірні, деколи дивуєшся, як він їх зробив. Він усе робив з повною віддачею, по-справжньому. Він загалом був справжнім, завжди відкритим і щирим.

У вертепі Віктор завжди грав Мошка — це була істинно його роль. Вона дозволяла йому повністю розкритися, показати всю свою невимушеність, і, мабуть, ніхто вже не переграє його в цій ролі, ну хіба Ромко Дзедзик «Колобок». Для мене вони обоє — ідеальні виконавці ролі Мошка у різдвяному вертепі.

Деякий час після загибелі він мені снився. Це була якась чергова збірка ОЗОНів, ми сиділи за столом, Гартік сидів з нами, і ми всі розуміли, що він загинув, говорили з ним і розпитували його. Він взяв зі столу останнє печиво, розламав навпіл, половину взяв собі, а половину поклав назад на стіл (він справді ніколи не забирав останнього печива чи останньої плитки шоколаду, завжди половинку залишав). Ми його питаємо: «Вітьок, ну як же так? Як так сталося, що ти загинув?» А він спокійно, жуючи печиво, відповідає: «Хтось мусів піти, щоб дивитися за вами зверху. От вчора я ночував біля Буди». (Андрій Буда — це його перший юнацький виховник, який в той час служив в АТО, в батальйоні «Збруч»). Через деякий час я дізнався, що приблизно тоді, коли мені снився той сон, в батальйоні «Збруч», де служив Андрій Буда, була пожежа, в якій загинуло декілька військових. Андрій тоді не постраждав.

З початку війни він став одним з найактивніших волонтерів. Він міг дістати все. За це й отримав в «Айдари» позивний «Олігарх». Форму, взуття, бронжилети, каски, харчі. Каски і бронжилети возив з Євросоюзу напівлегально на свій страх і ризик, хоча

страху в нього, мабуть, не було. Його праця врятувала життя не одного бійця на Сході. Згодом вступив на службу в батальйон «Айдари», якому найбільше допомагав, став старшим навідником гранатометного відділення.

Вже згодом, після похорону, почали доходити деталі бою і загибелі Віктора. До батьків телефонував хтось із тих десантників, яких Віктор вивозив, дякували за сина, який їх врятував.

— ” —

КОЛИ ЗІБРАЛИ ВСЮ ІНФОРМАЦІЮ, НЕ СУМНІВАЛИСЯ, ЩО ВІКТОР ЗАСЛУГОВУЄ НА НАЙВИЩУ ДЕРЖАВНУ НАГОРОДУ – ГЕРОЙ УКРАЇНИ. І ЦЕ НЕ ПИТАННЯ САМОЇ НАГОРОДИ – ПИТАННЯ СПРАВЕДЛИВОСТІ, ВИЗНАННЯ, ПАМ'ЯТИ І НАСЛІДУВАННЯ.

Шість років, чотири місяці й один день — саме стільки часу минуло від нашої ініціативи надати Віктору звання Героя України до моменту вручення.

28 квітня 2015 року на сесії Тернопільської міської ради ми ініціювали звернення до Президента України, щоб надати Віктору Гурняку звання Герой України. Далі оформлення нагородної документації, проходження усіх формальностей та подання в Адміністрацію Президента... І тиша: ні відмови, ні рішення. Голова Адміністрації Президента в лютому 2019 року на запит народного депутата надіслав відписку, що документи на розгляді...

У новій каденції парламенту пластуни-нардепи на чолі з Романом Лозинським почали активно адвокатувати це питання, і їм вдалося у квітні 2021 року переконати більш ніж 250 народних депутатів підтримати подання до Президента України на присвоєння Віктору звання «Герой України».

— ” —

29 СЕРПНЯ 2021 РОКУ ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ ВРУЧИВ ЗАСЛУЖЕНУ НАГОРОДУ В РУКИ БАТЬКІВ ТА БРАТА ВІТЬКА...

Віктор Гурняк — новітній Герой України, один з найкращих вихованців відродженого Пласту в Україні, який своїм характером, провідницькими якостями, вчинками, прикладом та справами гідний наслідування сучасними поколіннями молоді, який до останнього подиху був вірним своїй Пластовій Присязі.

Тихо спи, без тривоги, друже Гарт... Пам'ятаємо...

▲ Найвищу державну нагороду рідним Віктора Гурняка вручає Президент України Володимир Зеленський

▼ В урочистій події взяли участь рідні, близькі, друзі, бойові та пластові побратими Віктора Гурняка. Київ, 29 серпня 2021 р.

ВІН БУВ СІВАЧЕМ ДОБРА НА РІДНІЙ ЗЕМЛІ

Олесь Юрченко

Постать Степана Гайдучка (13 березня 1890 — 16 березня 1976) належить до визначних в українській, і, зокрема, пластовій історії. Він був учителем тіловиховання у львівських гімназіях, зв'язковим пластових куренів (до початку 1925 р. — куреня ч. 7 ім. Князя Льва, згодом — куреня ч. 43 ім. Олега Віщого), членом Верховної Пластової Ради (1922—1924 рр.), учасником першого сеньйорського табору в Підлютому (серпень 1930 р.), а найголовніше — одним із фундаторів спортивного руху на Західній Україні.

На сторінках «Пластового шляху» про цю особистість ми писали не раз, і коли міркували, про яку з книг розповісти в цьому числі журналу (а пластові чи дотичної до Пласту літератури тепер з'являється чимало), зупинилися на «Відбиванці». Це одне з десяти видань, автором яких був Степан Гайдучок.

Книжка побачила світ у 1930 році у Львові накладом «Сокола-Батька», а 2021 року відбулося її репринтне відтворення. Однак завдяки укладачам — кандидату наук з фізичного виховання і спорту Володимиру Левківу та доктору історичних наук Андрію Сові (передрук здійснено з примірника з його приватної книгозбірні) — «Відбиванка» Степана Гайдучка стала виданням науковим. Адже згаданий раритет, який автор присвятив товаришам з УСК при Академічній гімназії, що полягли на полях Великих Змагань 1914—1920 років, — це перший україномовний навчальний посібник з волейболу. Укладачі доповнили його цінними відомостями про життєвий шлях і професійний доробок Степана Гайдучка, сучасними дослідженнями про розвиток українського волейболу на західноукраїнських землях, словником термінів та словосполучень, іменним та географічним покажчиками. Цінним є додаток «Світлини», який передає атмосферу, що панувала серед тогочасних любителів відбиванки.

Укладачі присвятили перевидану та доповнену «Відбиванку» 30-літтю Незалежності України, 75-літтю від створення Львівського державного університету фізичної культури ім. Івана Боберського, 95-літтю розвитку українського волейболу та 130-літтю від дня народження Степана Гайдучка, а епіграфом до видання стало сказане ним у 1929-му: «Змагатися в рухових іграх — це: сталити волю, набирати певности себе, перевірювати сили дружини і вчитися побіджувати».

Передмову до репринту, автором якої є Володимир Левків, подано трьома мовами: українською, англійською та польською. Наклад порівняно невеликий — 500 примірників, а друком зацікавився редакційно-видавничий відділ ЛДУФК ім. І. Боберського. Поліграфічне виконання на високому рівні.

Книжка побачила світ за підтримки ГО «Федерація волейболу України» (президент М. Мельник), волейбольного клубу «Барком-Кажани» (президент О. Баран) та Центру незалежних історичних студій.

— ” —

**«ВІДБИВАНКА» СТЕПАНА ГАЙДУЧКА
У ТЕПЕРІШНЬОМУ ВИКОНАННІ —
ГІДНИЙ ДАРУНОК НАЩАДКАМ У ПАМ'ЯТЬ
ПРО ВИЗНАЧНОГО УКРАЇНЦЯ І ПЛАСТУНА,
НЕВТОМНОГО СІВАЧА ДОБРА
НА РІДНІЙ ЗЕМЛІ.**

КАМІНАУТ¹ ТРАДИЦІОНАЛІСТА

Догорала ватра. Перевертаючи прутом вуглики, пригадав зустріч з непластуном — не присягав, бо не знайшлося відповідей на декілька чудних питань.

Він не питав, чому ми так неохоче боронимо сімейні цінності і геть чисто забули про родину. Нехай сімейні цінності боронять поборники нетрадиційних сімей, бо так багато лиха зазнали бідолахи від власної традиційної чи неповної сім'ї. Але ж про родину ніхто не турбується, можливо, за браком фантазії, бо хто би то собі уявив прадідусів гомосексуалістів з бабусями лесбійками, сватів бісексуалів та батьків трансвеститів? Але хіба то завдання пластуна боронити родинні цінності? От і не запитував він про таке.

Він також не питав про необхідність внесення коректив у пластові пісні, де гострий брак фемінітивів, багато маршів і гімнів з випираючими сексизмами чи релігійною конотацією. Адже мало хто й тепер пам'ятає ті пісні, а це рік, два... От і не питав.

Чомусь не запитав про пластовий однострій, про оті шорти і спідниці. У що мав би одягнутися трансвестит/ка, і чи можна йому/їй у немішаний курінь? Не питав, бо тих одностроїв так багато розмаїтих, що аби не в джинсах. Тому не питав.

Ще декілька питань він не озвучив, а я їх і не перерахую, бо журнал — це не бібліотека: треба мати стрим. Єдине питання з тих його чудних заданих/незаданих ніяк не йде мені з голови: чому досі Пласт, в межах боротьби з дискримінацією та фашистськими знаками, символами, цитуванням, не забрав свастю, якою нагородив Андрея Шептицького? І Церква чому на те мовчить? Хоч і не її то завдання.

Сьогодні так популярно вигукувати привселюдно про свої смаки-вподобання, і чим дивніші ті особливості — тим голосніше особа хоче про них прокричати. Сподіваюся, далеко нам до тих змін, про які не запитано отим незаприсяженим пластуном, і не доведеться нам за них червоніти, оранжівіти, жовтіти, зеленіти, блакитніти, синіти, фіолетовіти.

А тим часом зізнаюся тут тихенько:

— Я — традиціоналіст.

пл. сен. прих. Степан Хміль, ЩЗ.

¹ Камінаут (англ. coming out — «розкриття», «вихід») — процес добровільного й усвідомленого визнання людиною своєї сексуальної орієнтації чи гендерної приналежності.

Пл. сен. Дора Салабан Горбачевська, Гр.,
листопад 2021 р. / Фото Девіда Роу

ДОРА САЛАБАН ГОРБАЧЕВСЬКА:

«ТРЕБА ПРО ЦЕ ГОВОРИТИ: ЩО ОЗНАЧАЄ БУТИ ДІВЧИНОЮ,
ЖІНКОЮ, ЩО ЦЕ ОЗНАЧАЄ В ПЛАСТІ»

Розпочинаю серію інтерв'ю з жінками, які творили Пласт, яким завдячуємо табори, вишколи, успішне керівництво організацією, діяльність виховних частин. У фокусі цього циклу — розповіді пластунок різних генерацій, з різних континентів про поєднання добровільної праці, професійної діяльності, материнства, наукової роботи; про виклики, які стоять перед жінками-провідницями; про курінне сестринство і про потреби дівчат і жінок в Пласті.

— Подруго Доро, для початку прошу розповісти трохи про себе і про родину.

— Я — Дора Горбачевська з дому Салабан, моя мама, Богдана «Данка» Ставнича Салабан, була пластункою від початків Пласту, юначка Івана Чмоли, пластувала в курені ім. Драгоманова в Яворові. Навіть маю знимку маминого гуртка з тих часів в одностроях. Знаєш, з тими смішними шоломами. Мама моя була пластункою все своє життя. По війні ми опинилися без батька, тому куди мама їхала — я хвостиком за нею. Тож мені випало з дитинства також бути пластункою, я брала участь у Святі весни в Міттенвальді, в різних конгресах. Взагалі, мені пощастило виростати між унікально цікавими людьми, більшість з яких належала до Пласту. Для мене було самозрозумілим, що як мені було 7 років, мама записала мене до новацтва, але це вже було в Баффало. Ми мали чудовий рій. Таня Криницька (доня Сірого Лева) була нашою сестричкою. Пізніше моя тета, Малина Ставнича Дзюба, провадила нас, а після неї нас перебрала Оля Ференцевич Чмола. Коли ми перейшли до юнацтва, нашою виховницею стала Оксана Бережницька. Феноменальна впорядниця! Ми всі на неї взорувалися і взоруємося досі. Вона була із Золочева, здається, старшою пластункою стала в Міттенвальді. Вона нами займалася дуже правильно з педагогічної точки зору, по сьогоднішній день пам'ятаю її настанови. Десять навіть маю ще свій зошит з тих часів, там вся програма сходи — як книжка пише: гутірка, пісня, майстрування, впоряд. Коли вона ще була в Галичині, то належала до юнацтва ОУН, була глибоко патріотичною жінкою і намагалася це виховувати в нас. Взагалі ми мали прекрасних пластових виховниць, кожна — то легенда.

Але оскільки ми мешкали в Баффало, були близько до Канади, а канадці, які хотіли бути громадянами, не могли в перші роки виїжджати за межі країни, то ми їздили до них. В «Ніагара фолз» відбувалися всі перші міжкрайові зустрічі, сходи ГПБ, ГПР. Не знаю, чи хтось то розповідав, але більшість наших членів їздила автобусами в той час, мало хто міг собі дозволити мати авто. Їхали маршрутом Нью-Йорк — Дітройт — Ніагара, а тоді пішки переходили до Канади по Рейн-Бов брідж (перехід мосту коштував 5 центів в один бік).

Осип «Яйко» Бойчук якось мав повну течку паперів, він був дуже точним і все нотував завжди. Отже, відбув свої сходи і шкандибав назад до Америки, а там його прикордонники запримитили. Тримали пів дня, перевіряли, чи він не комуністичний агент і шпигун, йому не було легко пояснити, що таке Пласт і що то за папери. Ціле щастя, що в Баффало є велика колонія поляків і німців, тому відразу знайшовся хтось, хто володів польською мовою. Яйко потрапив з ним порозумітися, до речі, вони тоді навіть дзвонили у ФБР до Вашингтона перевірити, чи Пласт не є в переліку заборонених організацій. Так що в ті перші роки різні історії траплялися.

У 1951 році відбувся перший табір на «Новому Соколі». Моя мама і тета старалися розширити наше звичне коло пластунів з Баффало, тому ми також їздили і на табори до Канади. На одному з перших моїх новацьких таборів, який відбувся в Ірімзбі (оо. Василіяни мали там церкву й оселю), впорядницями були «греблі» Оля Зелена (її мама була однією із засновниць «гребель» — Марія «Міка» Бачинська Зелена), Зеня Кахновець (упівка, яка, на жаль, скоро померла), Аня Дідур Гаврилюк. А пізніше, як ми вже стали юначками, то нас в Торонті долучили до 4 куреня УПЮ, і ми далі таборували з цими «греблями».

— ” —

**«МЕНІ ПОЩАСТИЛО ВИРОСТАТИ
МІЖ УНІКАЛЬНО ЦІКАВИМИ ЛЮДЬМИ,
БІЛЬШІСТЬ З ЯКИХ НАЛЕЖАЛА
ДО ПЛАСТУ»**

— Твоя мама також була «греблею», то Тобі доводилося взагалі виростати в «греблівському» товаристві...

— І мама, і тета. Мама 1914 року народження, склала Пластову Присягу 1926 року, то вона була з «Греблями» в 1930-х роках, тоді був таємний Пласт, а вона була на студіях у Іраці. А тета Малина щойно в таборах, коли почали верифікацію передвоєнних пластунів, вписалася до «гребель».

▲ «Греблі» докола засновника Пласту д-ра О. Тисовського (сидить посередині), праворуч від нього — Начальний Пластун Северин Левицький, 1957 р.

— Але мама є на тих всіх знаменитих фото з «Сокола»?

— О, так! Вона є на всіх знімках з Цьопою [Кекілія (Цьопа) Паліїв] на Соколі. Моя мама завжди в такому білявому гуцульському кошушку, то її особлива прикмета на тих фото. Вона студіювала медицину і на вакації приїздила додому, виконувала функцію лікарки на таборах на «Соколі» (1936—1937 роки). А Цьопа також наша родичка — моєї бабусі тіточна сестра. Цьопа була на кілька літ старша, але вони з мамою добре ладили. Моя мама, Цьопа, Ганка (приїздила з Нью-Джерсі) [Ганка Коренець], Гануся Герасимович (Англія), Міка Зелена, Галя Борис, — всі сходилися в Торонто. Вони всі дуже близько тримали контакт.

— То Ти виростала серед жінок-провідниць?

— Так, абсолютно, серед сильних жінок. Вони всі були мені «тетями». І на таборах мене, бувало, питали, чому в мене так багато тет? Чи ми всі споріднені? І ми, хоч не кровно, але були. По духу. Вони всі в нашій хаті бували. Пригадую, як вони троє — моя мама, Ганка і Цьопа — спали на однім ліжку. Себто не спали, а говорили цілу ніч, сміялися, шепотіли. Маю той образ перед очима. А Цьопа не їздила автом, тому або мама, або тета Малина їздили по неї до Торонта. А з Ганкою ще інша історія: перші п'ять-шість років моя мама з нею проводила вакації разом. Ну, то і я була з ними, якщо не була на таборі. Ми разом об'їздили і обходили Нью-Гемпшир, Вайт Маунтен, до Мейну, на жаль, не доїхали. Але кожного літа два тижні були присвячені звіданню околиць, зокрема горам. Ганка і мама любили гори.

— Ганка і Цьопа для мене — це такі майже легендарні постаті, мені важко уявити їх в побуті, в спілкуванні. Наскільки образ з книжок чи з гутірок збігається з життєвим образом цих жінок? Як би Ти їх схарактеризувала? Що залишилося поза книгами з історії Пласту?

— Вони були легендарні в тому сенсі, що абсолютно непересічні. Мама була наймолодша, Цьопа була 1906 року народження, а Ганка — 1907. Цьопа була в тісному родинному зв'язку з мамою. Щойно як моя мама перейшла до старшого пластуства, вони ближче заізналися, і Ганка з Цьопою запросили маму до свого гурту. То була така трійця. Цьопа і Ганка, я думаю, могли співпрацювати і товаришувати, бо вони мали цілком інші характери. Цьопа була «розвезена», як казали в нас в родині. Вона була наймолодшою дитиною в родині, їй все дозволялося. І якщо Цьопа чогось хотіла, то вона до того йшла і домагалася свого. Вона ставила страшно високі вимоги до всіх, але ще більші вимоги ставила до себе. Тета Цьопа завжди була зацікавлена світом, не думаю, що колись зустрічала ще когось з такими широкими зацікавленнями (крім моєї мами). Пам'ятаю, як ми ходили торонтонськими музеями — Цьопа, Мама і я. Її все цікавило, вона завжди знала, що де діється: чи яка виставка, чи концерт, чи цікава книжка, чи відкрита лекція. «Слухайте, буде цікава виставка, поїдемо?» — казала Цьопа. Ще в моїх очах вона була таким уособленням Пластового Закону. Поряд з тим, Цьопа була страшенно критичною, і це, очевидно, багато людей відштовхувало. Правдомовність не всі люблять. Як їй щось не подобалося, вона про це не мовчала. Скажімо, вони з Ольгою Кузьмович мали

завжди гострі дискусії, бо Цьопа була учительською Ольгою в Перемиській гімназії, приймала в Ольки Присягу. Ніхто навіть ніколи не знав, що вона була її впрядниці. Але вони обидві були дуже подібні характерами — категоричні, критичні, вимогливі до себе й інших. Ганка — зовсім інакше, така тиха вода. Тиха вода, яка греблі рве! Ганка була тихенька і маленька на зріст. Її нареченого замордували большевики ще під час першої большевицької окупації, і вона так ніколи й не вийшла заміж. І Цьопа також була незаміжня. Думаю, чоловіки боялися її. Вона не вагалася сказати, що думає, без проблем могла комусь сказати щось на кшталт: «Та що ти дурниці плетеш!» Бойчуків казала, наприклад: «Яйко, та ми є в іншому світі, подумай!» І ті, що її розуміли, бачили, що її основним мотивом було добро, користь для Пласту, що це не зі злого умислу, ті давали собі з нею раду. Але не всі це розуміли. Ганка, натомість, була така, що її не можна було не любити.

Навіть тепер цікаво, якими різними вони були! Ганка завше була дуже спокійна, вирозуміла. Вона всіх приймала такими, як є. «Спізнилася, то наступний раз будь на час», — казала б Ганка. «Ти не виконала свого завдання, то нічого, не спішися». Але незалежно від характеру вони всі були непересічно здібні жінки, професійно, організаційно. Гануся Герасимович лишилася в Англії, але як вона вже нострифікувалася дентисткою, часами приїжджала кораблем до Канади. Вона була мотором Пласту в Англії. Цьопа, до речі, також була серед засновниць Пласту в Англії (жила там до 1955 року). Я маю знімки, як ми Цьопу стрінули з Канадського боку, коли вперше її побачили відтоді, як роз'їхалися з Європи.

Ганка виїхала на Захід з мамою і сестрою Стефою, фактично, вона тримала ту хату і родину до купи. Вона була за фахом фармацевткою і працювала в добрій фармацевтичній фірмі, добре заробляла й утримувала свою родину. Вже при кінці Ганка впала в глибоку депресію. Їй було важко собі давати раду зі всім. Думаю, вона дійшла межі, де вже було забагато всього, а все завжди було на її плечах — старенька мама, сестра зі своїми клопотами. Гандзя завжди була позитивна, нікого не критикувала. І певно, та позитивна налаштованість до світу мусила колись скінчитися. Та й зрештою, якщо подумати, що люди з цієї генерації пережили... Моя мама казала, що «позамикали шуфляди і не витягають», тобто замкнені в собі.

«УСІ ВОЄННІ І ПОВОЄННІ ПЕРЕЖИВАННЯ ЗАЛИШИЛИСЯ З ТИМИ ЛЮДЬМИ НАЗАВЖДИ, БУЛИ ПРИДУШЕНІ, ЗАКРИТІ ВСЕРЕДИНИ. ПРО ЦЕ РІДКО КОЛИ ГОВОРИЛИ»

— А в кінцевому підсумку, це просто люди...

— Так. Зі своїми гризотами, клопотами, споминами. Усі воєнні і повоєнні переживання залишилися з тими людьми назавжди, були придушені, закриті всередині. Про це рідко коли говорили. Між іншим, Ганка дістала найвище пластова відзначення — Хрест Заслу-

ги (пластова Свастика заслуги) — одна з небагатьох, якщо не єдина, хто те відзначення мав. Це було на початку війни. Головна Пластова Команда дала їй завдання, яке — невідомо, але вона могла згинуть, виконуючи його. І вона його добре виконала. Ми завжди питалися, що то було за завдання, як їй дали таке високе відзначення, але вона казала, що присягнула і що це пластова таємниця. Тета Ганка померла, і Яро був на похороні. Я випитувала його про те відзначення, але він сказав те саме: що не має права розголошувати, бо це пластова тайна. Ганки вже немає, а для історії було б важливо знати про це. Але ніхто так не дізнався. Ні Танас Фіголь, ні згадані Бойчук чи Яро не зрадили слова честі.

— Оце означає втримання пластової таємниці!

— Такі затяті. Яро Гладкий жив у Філядельфії у Христі Паліїв Турченко («Буриверха»), то була братачка Цьопи, донька Дмитра Палієва. Яро винаймав у них кімнату, коли працював в інженерному бюро у Філядельфії. Коли мій чоловік помер, Христя запрошувала мене і моїх синів на вечерю раз на тиждень. То було в понеділок ввечері. Вона надавала кімнату з харчами, тому Яро був при тій вечері також. Він вже не дочував і був такий хитрий. Якось я кажу: «Яро, скажіть, за що Гандзя дістала відзначення». А він мені: «Шо, шо, ніч не чую». А якось таки сказав, що це пластова тайна. Шкода, бо то ніде не було задокументовано.

Вір 2006 року на «Союзівці»: Ксеня Клюфас Драган, Христя Дзюба Бровн, Малина Ставнича Дзюба, Дора Салабан Горбачевська

^ Учасниці відзначення 50-ліття ШБ. Пл. сен. Дора Салабан Горбачевська — перша праворуч у 3-му ряду.
Гангер, США, 30 червня 2018 р.

конференція українських пластових організацій

Австралія – Аргентина – Великобританія – ЗСА – Канада – Німеччина – Польща – Україна

ДОРОГІ ПОДРУГИ ТА ДРУЗИ! ПЕРЕДУСІМ ВІД ІМЕНІ ГОЛОВНОЇ ПЛАСТОВОЇ БУЛАВИ ВІТАЮ ВАС ІЗ РІЗДВОМ ТА НОВИМ РОКОМ!

Для кожного з нас 2021 рік створив нові виклики та випробування, але це ще більше нас зміцнило, ми стали ще сильнішими.

2021-й рік дозволив нам переконатись у власних силах, бо попри карантинні обмеження та процеси вакцинації світовий Пласт зміг організувати та провести літні пластові табори. Не була це легка справа, але саме цим ми довели собі ще раз, що навіть у найважчих ситуаціях завжди є вибір і що пластун щораз може здолати ті «зрадливі яри». При цій нагоді висловлюю щире подяку всім пластовим провідникам, комендантам та членам їх булав, головам та членам КТК, адміністраціям осель, батькам, пластовим приятелям за їх працю в організації та проведенні пташачих, новацьких та юнацьких виховних таборів.

У 2021 році Головна Пластова Булава прийняла Об'яву з нагоди 100-ліття Пласту на Закарпатті. Пласт на Закарпатті — невід'ємна частина світового Пласту не тільки з огляду на те, що ми співаємо Гімн закарпатських пластунів. Як писав Начальний Пластун Юрій Старосольський з нагоди 50-ліття Закарпатського Пласту: «Ми були для Вас старшими братами-пластунами з самого серця пластового руху: Ви ж були для нас завжди тією частиною нас, що жила й пластувала у вільному світі, що горіла молодістю і надією, якої так мало було в нас під Польщею». До цієї дати Головна Булава УПЮ спільно з проектом «Історія Пласту» та проводом Закарпатської округи розробила відповідну вмілість для УПЮ.

Ще одним важливим кроком у праці ГПБ стала віднова діяльності Комісії Залізного Пластового Хреста. Залізний Хрест — найвища нагорода для пластунів у боротьбі за Батьківщину. 27 вересня 2021 року на подання в.о. Начального Пластуна і Голови ГПР пл. сен. Ігоря Микити, ЛЧ, ГПБ затвердила новий склад Комісії. І вже 14 жовтня 2021 року в Івано-Франківську, в рамках загальноміських святкувань, на Вічевому майдані відбулося вручення Залізних Пластових Хрестів родинам загиблих пластунів.

Відзнаки та Грамоту Залізного Хреста отримали 16 родин пластунів, що виказали хоробрість у боротьбі за Батьківщину. Ще 16 родин чекають вручення.

У листопаді-грудні 2021 року ГПБ спільно з КПС Австрії та України організувала міжкrajову акцію «Вифлеємський Вогонь Миру». І хоча передбачалась очна зустріч у Відні, на жаль, через локдаун в Австрії вона відбулася онлайн. Вифлеємський Вогонь — одна з важливих акцій Пласту для утвердження міжнародного авторитету та відносин з іншими скавтськими організаціями в Європі та світі, а також зміцнення і розширення взаємин з українськими діаспорами, в тому числі створення нових пластових осередків. Дуже сподіваємося, що до Святвечора вогник світла і добра завітає у ваші домівки та наповнить ваші серця любов'ю і миром.

Окремо відзначу працю Координаційного центру пластових осередків в Європі. Попри два «ковідні» роки можемо констатувати, що Пласт в європейських осередках не втратив на членстві, а подекуди навіть зріс кількісно. Тут свою позитивну роль відіграло проведення літніх таборів. Це є додатковим позитивним стимулом для багатьох виховників та дітей. Координаційний центр доволі ефективно веде роботу з осередками, комунікує щодо різних питань та розпочав серію важливих нарад — стратегічних сесій щодо розвитку Пласту в тих осередках на кілька наступних років. Вітаю Пластову групу в Китаї, яка динамічно відновила свою діяльність!

Висловлюю подяку всім пластунам — від найменшого до найстаршого, виховникам, впорядникам, братчикам і сестричкам, проводам виховних частин та осередків, членам та головам крайових проводів, а також членам ГПБ і ГПР. Спасибі за час і зусилля, які віддаєте Пласту, вихованню української молоді в Україні та цілому світі.

СКОБ!

пл. сен. Мирон Спольський, ВБ,
Голова Головної Пластової Булави

«В НАЙТЯЖЧІ ЧАСИ МОЇ ПЛАСТОВІ ПОДРУГИ ДАВАЛИ МЕНІ НАЙБІЛЬШУ ПІДТРИМКУ»

— Ти щойно згадувала, що вас із синами запрошували на вечерю щотижня. Подумала, як в складних обставинах пластунки підтримували одна одну.

— Так, це подиву гідне. Я була однією з перших молодих вдів: Олекса мав 4 роки, а Петро 4 місяці, коли мій чоловік помер. І то так буває: квіти, співчуття, а тоді все закінчується, і ти лишаєшся сама з двома дітьми. В найтяжчі часи мої пластові подруги давали мені найбільшу підтримку. Ольга мене тоді запросила до себе, каже, приїдь до мене на тиждень. Тарас помер у квітні, а в червні вона мене запросила. Каже, я буду варити, а ти з хлопцями відпочивай. І так було, бо ми куренем були такі близькі.

— То є правдиве сестринство! Правдива мета, як мені завжди хотілося вірити, пластових куренів.

— Так є. Цьопа мала до «гребель» завжди такі ніби претензії, чому ми як куринь не можемо щось путнього зробити? А я їй завжди переконувала, вже як була старшою пластункою: «Тето, ми як з'їжджаємося, хочемо наговоритися, побути разом, наздогнати, що в кого в житті, а не завжди про справи говорити». «Але треба мати якусь ідеологічну ціль, — казала Цьопа, — до чогось прямувати!» І ми прямували. Не раз Цьопа не хотіла їхати на куринні ради, бо казала, що то марнування часу, коли можна щось путнього зробити.

— Але то теж різні генерації, вони росли зовсім з іншими настановами, ніж ваше покоління.

— О, так. Хоч і серед однолітків ми були всі дуже різні. Старі «греблі», ще з Галичини, дуже трималися купи, навіть коли вони мали інші погляди, різні ідеї в Пласті чи громадському житті. Як вони сходилися — це була родина. Приймали одна другу як є, ніхто інші погляди собі не брав за зле. Цьопа, властиво, врятувала канадський Пласт. Коли вона приїхала, не було такого піднятого настрою, згуртованості, і перша річ, яку Цьопа зробила, то організувала рік Києва. 1955 рік був якоюсь річницею, і від ГПБ пішов клич. Всі почали працювати довкола цього святкування: історія Києва, географія, визначні постаті тощо. Кульмінацією була зустріч в Канаді (в Монреалі). Я до сьогодні пам'ятаю те, що ми про Київ довідалися. А вже в 1957 році була ЮМПЗ, знову Цьопа організувала й очолювала і виконала це блискуче. Вона зібрала людей до праці, пильнувала, щоб вони всі мали свою ділянку. Властиво, це була перша зустріч, де люди по війні після Європи зустрілися знову. Останні дні зустрічі — то були тільки суцільні обнімання і сльози зворушення. Деякі люди зналися ще з Галичини і від того часу не бачилися. Цьопа наполягала, щоб Пласт винайняв шатра для всіх (а люди ще не дуже добре заробляли, ще не всі стали на ноги) на «Пластовій Січі». І та фірма, яка позичила шатра, не подбала, щоб забезпечити їх від води. Перший дощ тик просто на голову! А ми мали там все: і народні строї, і речі. Багато хто не мав спимішків, спав під коцями на сінниках. Як то все понамокало... Моя мама (вона в тому часі вже була психіатрицею в шпиталі в Баффало) й інші лікарі-пластуни доклалися до фінансування цієї зустрічі. То була пам'ятна зустріч, ми по сьогоднішній день про неї говоримо, і це стало можливим завдяки Цьопі. Ніхто інший би так то не організував. До речі, без тої зустрічі не було б «Вовкулаків». /Продовження в наступному числі журналу

ВОЛОДИМИР МИХАЙЛО ЯНІВ, ЛЧ

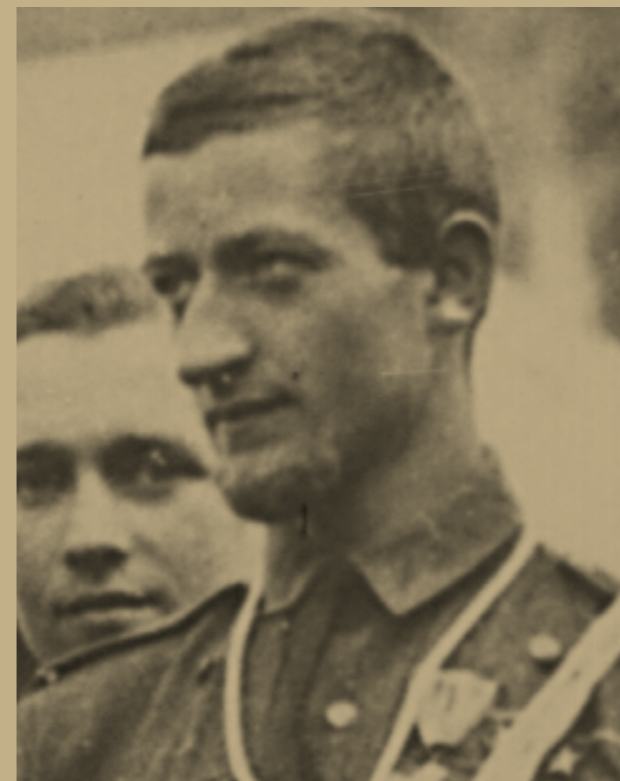
1908—1991

ПЛАСТУН, ПОЕТ, ПОЛІТИЧНИЙ ДИСИДЕНТ,
НАУКОВЕЦЬ, РЕЛІГІЙНИЙ ДІЯЧ

пл. сен. кер. ЛАРИСА ЗАЛЕСЬКА ОНИШКЕВИЧ, ПС

Життя Володимира Янева — це немов відображення життя усіх тих молодих людей у Західній Україні, що дітьми переживали Визвольні змагання, а тоді юними відчували нову польську окупацію. Це ті, які розуміли, що треба використовувати кожну можливість, щоб народ не піддавався неволі, щоб охороняв свої права. Так тоді виховували пластунів і патріотів, так поводитись усі ті, які не казали «моя хата скраю». Так діяли і ті, що належали до Організації Українських Націоналістів, — вони були тогочасни-

ми дисидентами. Тут бачимо ниточку, яка пов'язує життєвий шлях поетів Богдана Кравцева, Олега Кандиби (О. Ольжича) і Володимира Янева. Подібним шляхом, з поезією тільки в душі і дії, децю раніше ішли пластунки, які ще 1914-го вступили до Легіону Українських Січових Стрільців і потім стали старшинами: Олена Степанів (одр. Дашкевич), Ганна Дмитерко (одр. Ратич) і Софія Галечко. Ця доба, мабуть, частково надихнула і сьогоднішніх добровольців АТО.

^ Ст. пл. гетьм. скоб Володимир Янів на г. Сокол, 1929 р.

Володимир Янів народився 21 листопада 1908 року у Львові. Хлопець не знав матері, яка померла під час пологів. Він закінчив гімназію у Львові, а 1934 — студії історії і психології у Львівському університеті. Продовжував студії ще у 1940—1944 рр. у Берлінському університеті, де досягнув докторат, опрацювавши дисертацію «Душевні віддіювання тюремного ув'язнення» (Віддіювання — реалізація дією спогадів неусвідомлених або подавлених імпульсів і почуттів; відреагування — ред.).

ПЛАСТУН

Володимир Янів почав пластувати 1921 року у Львові; 1927 він став гетьманським скобом. Був учасником пластових таборів на «Соколі». Як старший пластун вступив до куреня «Лісові Чорти» (ЛЧ), мандрував з ними по Карпатах і Поліссі. Потім прийняв вищі обов'язки у Пласті: референт Волині (згідно з Вікіпедією), комендант Старших Пластунів (1928—1932), а після заборони Пласту, у 1930—1934 рр., був членом підпільного пластового проводу. У курені «Лісові Чорти» він також виконував різні обов'язки: канцлера, Сатани, редактора «Листів до Братів Фаміліантів» (видавав числа у 1947—1950 рр.). Після війни, коли його наукова і громадська діяльність вимагала від нього всього часу, він брав участь у доривочних пластових заходах (наприклад, у дискусіях про ідеологічні напрями Пласту). Курінь ЛЧ надав йому різні відзначення: орден Чортополоха, Лисячого Хвоста, Золотого Арідника.

ПОЕТ

На сторінках своєї першої збірки поезій Володимир Янів відразу уточнив, що його перший вірш «Перебій Прута», був друкований 1928 року в журналі «Молоде Життя». Цей пластовий журнал редагував Богдан Кравців, який таким способом дав заохоту не одному юному пластовому поетові.

У своїх починах у поезії Янів виявляв захоплення природою, фізичними зусиллями чину, відданістю Україні. Дуже значущим було те, що першим окремим виданням Янева була поема «Бій під Крутами» (1932). І цей бій, і пов'язані з ним події впливали на українців та вибір їхніх політичних позицій. Ця поема скоро стала піснею (композитор невідомий, подають тільки, що це народна мелодія, а пізніша обробка Степана Стельмащука). Ще навіть у 1950 роках багаторазом з нас у пластових гуртах співали цю пісню на слова В. Янева про те, що «впали всі: героїв триста».

БІЙ ПІД КРУТАМИ (уривки)

*Зоріла золота заграва,
Здрігався світ під звуки сурм,
Широко залунала слава,
Що нам воскресла вже держава,
Що Україна стала з тюрм.*

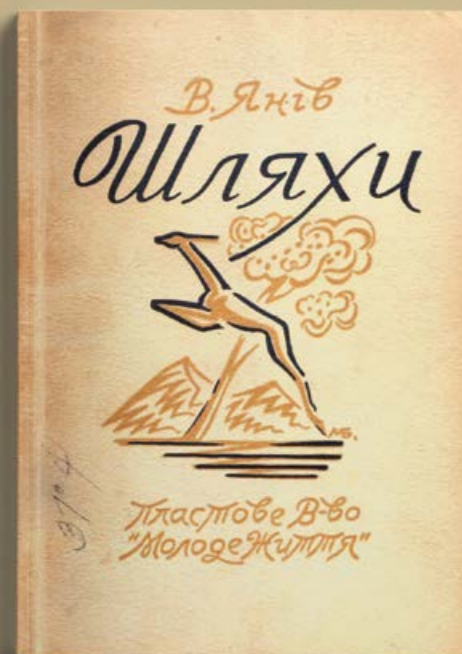
...
*Нема дорожчого від честі,
Страшнішого чужих кайдан.
Настав вже час війни і мести!
Все Україні в дар принести,
— Це воля рідних нам спартан.*

*Орди шість тисяч йде у люті,
Пожежу запалив солдат.
Невже ж не бути нам? Чи бути —
Покаже бій, поришають Крути,
Не володітиме в нас кат.*

...
*Чужинче, йди і Україні
Скажи, що звершений наказ.
Хай не сумує! На руїні
Збудуємо нові твердині
І в бій підемо другий раз!*

Поет порівнює учасників бою під Крутами із спартанськими героями під Термопіями, тому в описі бою вживає таке саме число воїнів. 1918 року під Крутами, недалеко Києва, проти чотирьох тисяч російської Червоної гвардії стали чотири сотні українських військових курсантів і 600 козаків. Разом вони зуміли стримати ворога на 4 дні, настільки вистарчально, щоб українська делегація встигла укласти міжнародний Берестейський мирний договір, яким визнано Україну як незалежну державу.

Велика частина поезій Янева — це патріотично-філософські роздумування, підсумовування і заклички. Автор застосовує прийом звукових повторень або і звукових чергувань (що закріплюємо навіть у першій стрічці «Бою під Крутами»). Алітерація (повторення звуків: з-з-з, с-з-с) не раз стає грайливою, а тоді навіть чергується з повтореннями цілих слів.

^ Одна з поетичних збірок Володимира Янева

В його віршах опис руху і темпу майже переходять у рух. У вірші (нижче), повному молодечого загравання, засоби ритміки дають можливість чути вухом або майже й «бачити» рух м'яча поміж двома грачами (чи це тенісу, чи і настільного тенісу, давніше відомого як «стук-пук» чи «пінг-понг»).

КАЗКА ПРО ЗОЛОТУ КУЛЮ (уривок)

Райдуга на небі,
Райдуга в душі!
М'яч від тебе, м'яч до тебе
Лиш по соняшній дузі.
В зелені діброви,
В зелені гаїв,
З кулею до Тебе слово,
А від Тебе сміх і спів.
Квіт летить мій вгору,
І від Тебе квіт;
Як багато він говорить,
Як за ним ще й сміх услід,
...

У Янева багато вдумливих віршів, серед них і на релігійну тематику. Оригінальна за своїм задумом є серія на тему семи частин молитви «Отче наш». Цікаве й те, що більшість частин він писав у тюрмі (1939) та в таборі інтернованих (1941).

Поетичні публікації В. Янева
Бій під Крутами (1932, 1934)
Сонце і ґрати (1941)
Листопадові фрагменти (1941)
Шляхи (1951)
Життя (1975)

^ Графічний портрет Володимира Янева авторства живописця, графіка та мистецтвознавця Любослава Гуцалюка

ФІЛОСОФІЧНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Те, що Яневу самому довелося бути політичним в'язнем, спонукало його досліджувати реакцію поетичної душі на ув'язнення. Він аналізував творчість Шевченка, Франка, Юрія Клена, Богдана Кравцева. У своїх дослідженнях шукав спільні психологічні і соціологічні риси. Це було поштовхом до його ширшого дослідження в галузі етнопсихології. Пізніше він застосував цей підхід у працях «Етнопсихологічні дослідження вчених УВУ. Підсумки» і «Нариси до історії української етнопсихології» (1993). Ці праці представляють раніше розвинену тему «Психологічні основи окциденталізму» (1956). В. Янів також є автором розвідки «Студії та матеріали до новішої української історії» (1983).

ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА І ПАТРІОТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Коли після визвольних змагань Галичина опинилась під польською владою, українські патріоти не могли спокійно прийняти нове політичне ярмо. Янів вступив до Організації Українських Націоналістів. Ще студентом він редагував різні журнали: «Юнак», «Наш клич», «Студентський шлях» (1932—1934). За політичну діяльність польська влада арештувала його 15 разів, а пізніше уже й німецька влада 4 рази.

У 1955 році Володимир Янів став співзасновником Українського Християнського Руху в діаспорі і був його першим президентом. Серед більших його акцій в цій галузі було звернення 239 представників 149 організацій проти релігійних переслідувань в Україні. Він доклав великих зусиль, щоб досягнути підтримку французьких інтелектуалів і дипломатів в акції за звільнення митр. Йосипа Сліпого з совєцького концтабору. За широку діяльність на релігійній ниві 1964 року Папа Павло VI відзначив друга Володимира Янева орденом св. Григорія.

НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Після Другої світової війни Янів був професором Українського Вільного Університету (УВУ), а згодом ректором протягом 1968—1985 років. У 1947—1948 роках викладав у Католицькій Духовній Семінарії у Гіршбергу. Був активним в НТШ, де займав пости наукового секретаря (1952—1968), члена Головної Ради НТШ (1960), заступника голови НТШ (1985—1987), голови НТШ в Німеччині. У Франції, в м. Сарсель, друг Янів довгими роками працював над матеріала-

ми до «Енциклопедії Українознавства» (головний редактор Володимир Кубійович). Він також викладав в УКУ (Український Католицький Університет) в Римі (від 1963 року). Володимир Янів помер у Мюнхені 19 листопада 1991 року.

ЯК ОПИСУЮТЬ ВОЛОДИМИРА ЯНЕВА ЙОГО ЗНАЙОМІ

«Володимир Янів мав харизму. Він умів притягати людей до співпраці. [...] Він був прекрасним промовцем, і його блискучі виступи з рамени УВУ французькою чи німецькою мовами були завжди на високому рівні». Він мав часті «зустрічі з папами та різними достойниками Церков, з президентами держав та міністрами, з ректорами університетів і чільними науковцями».

«Він був людиною європейського формату, яка так багато зробила для піднесення престижу української науки й української культури на терені Європи».

Акад. Леонід Рудницький, колишній ректор УВУ і президент світових організацій НТШ, Патріярхат, 2(254), 1992, 1.

Подяка від авторки:

Багато осіб допомогли мені різними матеріалами та інформаціями про Володимира Янева: Іроїда Винницька, Ліда й Олесь Пясецькі, Леонід Рудницький та Іриней Юрчук. Висловлюю вдячність і подив «Лісовим Чортам», що мають прецінний двотомний збірник хроніки й біографій своїх членів (1. Лісові Чорти: 1922—1945. 2. Лісові Чорти: 1945—2007). Це видання гідне наслідування!

> Володимир Янів під час авдієнції у Папи Івана Павла II, 1978 р.

ТВОРЕЦЬ МАЛЕНЬКОЇ УКРАЇНИ У ФРАНЦІЇ

ШЛЯХОМ ВІД ЛІТЕРАТУРИ ДО ЕНЦИКЛОПЕДІЇ

пл. сен. Володимир Сокирко, ОХ

«НЕ ПОТОКОМ ШУМНИХ І ГАЛАСЛИВИХ
ФРАЗ, А ТИХОЮ, НЕВТОМНОЮ ПРАЦЕЮ
ЛЮБІТЬ УКРАЇНУ».

Ці слова митрополита Андрея Шептицького відображають життя і служіння отця Павла Когута. Уродженець Тернопілля був змушений покинути рідну землю, але усього себе присвятив служінню українцям у Східній Франції. А розбудова «Української оселі» у Маквіллері стала справою усього його життя.

Отець Павло належав до «Ордену Хрестоносців», мав курінне псевдо «Лицар Ключка». Він став яскравим прикладом втілення головних ідей організації — любові до Бога і України.

У березні 2021 року минуло 95 років з дня народження, а у листопаді виповнилося 15 років від дня смерті отця Павла Когута. І це чудова нагода вкотре перегорнути сторінки його життя...

ЧУДА, ЯКІ ВАЖКО ПОЯСНИТИ

Отець Павло Когут народився 25 березня 1926 року у с. Конюхи на Тернопільщині. Крім нього у родині було ще троє синів. У селі Когутів знали як працьовитих, мужніх та патріотичних людей. За це багатьох із цього роду закатували окупанти. Батьки змалку прищепили синам любов до Бога і України, привчали до праці.

Особливу Божу опіку Павло відчував ще в дитинстві. Кілька випадків свідчать, що Бог оберігав його для реалізації великої душпастирської місії у майбутньому.

Як пише у своїй книзі спогадів «Дорогами чужини» його старший брат Микола Когут, однієї літньої днини вони удвох (Миколі було 5, а Павлові 3) пішли провідати свою бабусю. Коли повертались, не могли перейти дорогу, бо там їхало багато возів по дрова до лісу.

«Дорогу було важко перейти, — пише Микола Когут. — Але я був старший, тому швидко це зробив, а брат потрапив під воза. Прибігши до хати, я кричав, що Павлусь не може бігти».

Мама одразу ж зрозуміла, в чому справа, і кинулась на вулицю. На дорозі вже була метушня. Жінка лементувала, подумавши, що її син загинув. За кілька хвилин фірмани піднесли їй неушкоджену дитину. Хлопчик відбувся лише переляком.

«Це було перше чудо, що трапилось із Павлом, — зазначає Микола Когут. — Тоді через нього перебігли коні, а йому нічого не сталося».

В нього був дуже хороший Ангел охоронець, який рятував за крок до неминучої загибелі: то важкий перебіг запалення легень, то автокатастрофа, то партизани прострелили шапку — куля пролетіла за сантиметр від чола... І кожного разу Бог його рятував.

^ З Папою Римським Бенедиктом XVI протягом усього життя Павло Когут підтримував дружні стосунки. Особливо запам'яталася їхня зустріч випускників (вони вже були у поважному віці): Папа, кардинали, священники, а на фото найближче до Папи — о. Павло

ДРУГ ПАПИ

Павло Когут закінчив школу у рідному селі 1939 року. Склав вступні іспити і був зарахований до гімназії у Бережанах. Мріяв стати священником. Однак тоді він не знав, який тернистий шлях має пройти до здійснення цієї мети...

Через Другу світову війну 18-річний хлопець був змушений покинути рідну землю у 1944 році. Мати випровадила до лісу, наказавши іти на Захід і не повертатися. Так, з хлібиною у торбі, мандруючи через Пряшівщину, Словаччину та Австрію, хлопець дійшов аж до Німеччини.

«Пам'ятаю, як мене мама проводжала на краю села під лісом, — розповів отець Павло під час візиту на Тернопільщину у 2005 році. — Прощаючись, вона не знала, що зі мною буде, чи перейду я той ліс. Десять років не мала жодної звісточки про мене! Тільки згодом, коли вже помер Сталін, я написав додому листа, що живий, здоровий і душпастирю у провінції Лотарингія у Франції».

У Німеччині здобув середню освіту. Далі навчався у духовних семінаріях Німеччини та Голландії. У Німеччині він познайомився із Йозефом Ратцінгером — майбутнім Папою Римським Бенедиктом XVI.

«Ми познайомилися з ним у 1950 році. Тоді я приїхав до Фрайзінгу, щоб закінчити богословські студії. Я мешкав в одній кімнаті з Йозефом Ратцінгером, навіть не підозрюючи, що колись він стане Папою, — згадав отець Когут під час візиту на Тернопільщину у 2005 році. — Так сталося, що ми сиділи за однією партою під час навчання. Відразу потоваришували. Воно й не дивно, бо Йозеф був дуже добрий, простий і розумний. Часто гуляли і спілкувалися. Нас поселили спочатку до однієї кімнати. Жило нас там четверо семінаристів. Зручностей якихось особливих не було. Щоб помитися, ми приносили ввечері воду і зранку милися. Зимом ж траплялося, що від холоду в кімнаті вода замерзала. І тоді лід доводилося пробивати».

▲ В «Українській оселі» побували гості з цілого світу. Серед них Патріярх Йосиф Сліпий

За час навчання вони дуже здружилися, а оскільки Йозеф Ратцінгер був корінним німцем, то допоміг Павлові написати диплом німецькою мовою. Вони багато спілкувалися, тому майбутній папа добре знав, що таке Українська церква та які випробування вона пережила.

З Папою Римським Бенедиктом XVI протягом усього життя Павло підтримував дружні стосунки. Особливо запам'яталася їхня зустріч випускників (вони вже були у поважному віці): Папа, кардинали, священники, а на фото найближче до Папи о. Павло.

ПЛАСТ — НА ВСЕ ЖИТТЯ

У Карльсфельді біля Мюнхена, у таборі українських біженців влітку 1945 року Павло паралельно зі здобуттям освіти став членом Пласту. Юнакував у курені ім. Івана Богуна. Мандрував з друзями Альпами, спільно відзначали українські свята, щиро вірили у відновлення України.

Одним із перших Павло вступив до новоствореного старшопластунського куреня «Орден Хрестоносців» ім. Андрея Шептицького. Разом з друзями сформулював основні засади куреня, що базувалися на активному духовному відродженні України, спільно виробили свої курінні традиції, стиль пластування, проводили курінні мандрівки і табори. Згодом із кількома друзями-хрестоносцями Павло вступив до семінарії, де у стінах монастиря вони створили активний пластовий гурток. Під час навчання у семінарії Павло здружився з голландськими скавтами, з ними робили спільні сходини і мандрівки.

Згодом Павло разом із двома хрестоносцями-семінарисами мав змогу взяти участь у двох міжнародних вишкільних таборах для студентів-богословів у Швейцарії. Це дуже придалося йому у праці з

молоддю. Усі табори, які він організував (а це понад 40 двотижневих таборів вишкільного характеру), були за чіткими пластовими методиками та дисципліною, з ватрами, вишколами, грою на українських музичних інструментах, з танцями. Та найважливіше — все це було гармонійно поєднано із щоденною щирою молитвою за Україну.

Отець Павло дуже любив дітей і все робив, щоб вони могли відпочивати із користю.

У 1951 Павло був висвячений і отримав призначення до Східної Франції (провінція Ельзас і Лотарингія). А через чотири роки після свого висвячення, отцю поталанило: один француз продав за символічну суму (фактично подарував) старий зруйнований Другою світовою війною замок і прилегли до нього два гектари землі. Замок знаходиться за 70 км від Страсбурга, у м. Маквіллер. Дев'ять років отець Павло впевнено йшов до втілення своєї мрії, і на місці руїни постав добротний триповерховий будинок при дорозі, а за ним ще один — модерніший, а навкруги розкинувся розкішний сад і справжній український город. Цей маєток дістав назву «Українська оселя».

Праці в «Українській оселі» отець Павло Когут присвятив понад 55 років. Він зумів розбудувати у Північній Франції маленький куточок України — теплої, гостинної, веселої, розспіваної і глибоко молитовної. І виховати не одне покоління українців. Діти тут проводили свої канікули, молодь тут формувалася, було багато весіль та хрестин.

Оселя діяла як місце зустрічей, знайомств, відпочинку, реколекцій, молодіжних таборів, де плекалася рідна мова, культура, де вивчалася історія, не тільки влітку, а й протягом цілого року. Приїздили українці зі всієї Франції, а також з Німеччини, Бельгії, Нідерландів, Швейцарії, Люксембургу та Італії, а згодом вже й з України. В Маквіллері часто зупинялися па-

ломники, які їхали в Люрд, і кожного з них отець Павло приймав як рідного. Про це свідчать тисячі записів у книзі Української оселі. А щирість, гостинність та простота отця спонукали повертатися сюди ще.

Маленька Україна в Маквіллері зробила велику справу: вона зберегла ціле покоління українців від асиміляції. І це відбулося завдяки зусиллям отця Павла Когута.

В «Українській оселі» побували гості з цілого світу. Серед них Патріярх Йосиф Сліпий, мистці майже з усієї західної діаспори, українські музичні й танцювальні колективи, дипломати, письменники, художники.

Як пригадає брат отця Павла у вже згаданій книзі «Дорогами чужини», щороку на Зелені свята в «Українській оселі» проводили масові зустрічі українців зі Східної Франції, Німеччини, Швейцарії і навіть Бельгії. Такі зустрічі мали завжди якусь тему: роковини Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, відвідини Патріярха Йосифа Сліпого, 1000-ліття хрещення Руси-України та інші.

Талант будівничого та організатора знадобився отцю у процесі будівництва української церкви Успіння Пресвятої Богородиці в чудотворному місці Люрд. Будівництво велось за кошти українців на поселеннях, меценатів, які збирав о. Василь Прийма, а безпосереднє будівництво вів о. Павло Когут: він шукав будматеріали, майстрів, добровольців, керував зведенням цього унікального храму. Особливістю церкви є стінопис, виконаний українським художником-іконописцем із Кракова Єжи Новосельським.

▼ У співслужінні з Кардиналом Любомиром Гузарем о. Павло Когут

ОТЕЦЬ-МЕЦЕНАТ

Отець Павло був одним із перших, хто вклав величезні суми у розвиток таких духовних проєктів як Український католицький університет у Львові (доказом цьому є грамота-подяка, виписана Президентом УКУ за пожертву в сумі понад 40 тис. дол) та Патріярший Собор Воскресіння Христового (пожертва у понад 100 тис. євро). Ці пожертви він робив на самому початку, на етапі переходу від ідеї до проектування, коли наявність цих коштів була просто вирішальною. Також завдяки фінансовій підтримці реалізовано багато проєктів у рідному селі отця Павла.

Отець Павло дуже любив Україну, він нею жив і кожну хвилину свого життя присвячував їй. А Пласт допоміг сформувати цю любов, дав знання та вміння для праці з молоддю, дав друзів-пластунів.

Момент урочистого погашення ювілейного філателістичного випуску. Самбір, відділення поштового зв'язку, 12 лютого 2021 р. Фото Степана Павлішака

З НАГОДИ 30-ЛІТТЯ ВІД ЧАСУ ВІДНОВЛЕННЯ ПЛАСТУ В САМБОРІ

пл. сен. АНАТОЛІЙ ПЕТЛЬОВАНІЙ

Станиця Чортків у цікавий творчий спосіб привітала самбірський Пласт з ювілеєм.

«Пластова пошта. Станиця Чортків» разом з Андрієм Пилухом («Козацька пошта») випустили та погасили поштову картку, поштовий конверт та поштову марку, присвячені 30-літтю відродження Пласту в Самборі (Львівщина).

Пласт у Самборі належить до найстарших пластових осередків, адже створений у 1912 році. Організація діяла тут як перед Першою світовою війною, так і після неї. В час Другої світової тут доволі активно розвивався осередок Виховних Спільнот Української Молоді (ВСУМ), як називали Пласт під час німецької окупації.

У радянський час пластову діяльність заборонили. Вихідці з Самбора активно долучилися до творення осередків і крайових організацій в країнах діаспори.

На зорі незалежності організація у цьому місті відновила виховну працю.

Офіційною датою відродження Пласту в Самборі є 12 лютого 1991 року. Того дня відбувся установчий Загальний Збір станиці. Першою станичною стала ст. пл. Люба Топорович.

Відтоді виховна діяльність із новацтвом та юнацтвом триває безперервно. Доволі активним тут є новацький улад, діють два юнацькі курені, а також осередок праці старших пластунів та сеньорів.

ПЕРСОНІФІКОВАНА ПОШТОВА МАРКА УКРПОШТИ

П-23 вип. 2019 р. («Власна марка»)

Марка складається з двох частин, розділених перфорацією. Верхня частина — купон, на якому зображені пластуни станиці Самбір біля міської ратуші, та пластова лілейка з написом «Пластова пошта». Автор світлини ст. пл. скоб Тарас Щепаняк, СМ (Самбір), дизайн марки Андрія Пилуха (Львів — «Козацька пошта»). Нижня частина — марка Укрпошти номіналом «V», що відповідає поштовому тарифу звичайного відправлення листа чи поштової картки по Україні.

В аркуші 28 марок. Розмір аркуша 185 x 220 мм. Розмір марки з купоном 29,58 x 41,76 мм. Наклад 20 арк. (560 марок).

ПОШТОВА КАРТКА «ПЛАСТ СТАНИЦЯ САМБІР – 30 РОКІВ З ЧАСУ ВІДНОВЛЕННЯ ПЛАСТУ У САМБОРІ»

Розмір 105 x 145 мм, повноколірний двосторонній цифровий друк, папір офсетний 300 г/см².

Лицева сторона — світлина, на якій зображені пластуни станиці Самбір біля міської ратуші та герб міста.

Оригінальна ідея проекту належить пл. сен. Анатолію Петльованому (Чортків), ідея видання — пл. сен. Юрію Леськову, СМ (Самбір). Автор світлини ст. пл. скоб Тарас Щепаняк, СМ (Самбір). Зворотня сторона оформлена за стандартами поштових карток. Додано текстову інформацію (Юрій Леськів) та логотип «Пласт. Станиця Чортків».

Поштові картки мають два варіанти оформлення. Перший — як звичайна поштова картка для відправлення поштою, другий — як «картмаксимум». Зворотня сторона однакова для обох варіантів, #09/03 — звичайні (09 — загальний, 03 — річний). Наклад — по 100 прим. Оформлення карток виконав Андрій Пилух (Львів).

ПАМ'ЯТНИЙ КОНВЕРТ

Розмір конверта 114 x 162 мм (стандарт С-6), папір офсетний 120 г/см². Друк повноколірний цифровий з подальшою ручною вирізкою та склеюванням.

Для оформлення лицевої сторони використано зображення поштової картки. На тлі синьої хоругви Пласту розміщена світлина Тараса Щепаніка з пластунами станиці Самбір. Вказано порядковий номер #10/03-2021 (10 — загальний, 03 — річний). Оформлення Андрія Пилуха. Наклад 100 прим.

Погашення марок на конвертах та карточках проведено на Самбірському поштовому відділенні звичайним календарним поштовим штемпелем, а купони проштамповані непоштовим художнім штемпелем, виготовленим до цієї дати «Пластовою поштою. Станиця Чортків» (автор Андрій Пилух).

Подія відбулася 12 лютого 2021 р.

СТЕПАН БАНДЕРА В ПЛАСТІ

АСКОЛЬД С. ЛОЗИНСЬКИЙ

Пишу це коротке звітження для взаємного пошанування дуже важливої української молодечої виховної організації та особливого покоління, яке її оформлювало і виховувалося у ній. А також визначного члена цієї організації та покоління, який значною мірою змінив курс нашої історії або бодай був одним з основних персонажів цієї історії. Про цю історію знає багато людей в Україні і діаспорі, але досі існують незрозумілі контрверсії, надумані нашим ворогом, щоби нас ділити і таким шляхом над нами панувати.

Український молодечий виховний рух Пласт, заснований в Україні 1911 року, тобто 110 років тому, відіграв незаперечну роль у вихованні молодого революційного покоління українських націоналістів. Степан Бандера, пластунок, належав до провідного елемента того покоління пластуноків, яке було рушійною силою визвольних змагань нашого народу, що, я вірю, завершилися проголошенням 24 серпня 1991 року незалежності України.

Історик українського націоналізму ХХ століття Микола Посівнич у своїй книжці «Степан Бандера» зібрав мемуари різних провідних пластуноків, які описали участь Степана Бандери у Пласті. Вступив Бандера до Пласту 1 жовтня 1922 року, маючи 13 років. Два роки його не приймали через ревматизм колінних суглобів. Став членом гуртка «Вовк» 5-го пластового куреня імені князя Ярослава Осмомисла у Стрию, де навчався у гімназії.

Молодий Бандера пірнув у пластову діяльність як юнак, а також опісля як виховник молодших. Любив співати, грав на гітарі і барабані, завжди готовий до пригод. З книжки Миколи Посівнича:

«Дуже цікавий спогад Володимира Ерденбергера-«Дука» про першу пластову мандрівку С. Бандери в 1923 році до скель і урочищ в околиці села Бубнища в Карпатах... Коли потрібно було добитися на одну важкодоступну скельну ділянку, спостережливий і найменший ростом Стефко першим спромігся вилізти на неї, а відтак витягував наверх інших друзів. Біля вечірньої ватри він залюбки слухав з уст бойківських вівчарів народні перекази про легендарного опришка Олексу Довбуша та його побратимів. Вони поверталися з цієї мандрівки через гору Ключ, щоб спеціально оглянути місця боїв і могили Українських Січових Стрільців».

Під час подібної мандрівки-зустрічі скелями Бубнища два роки пізніше виникла думка заснувати на підставі 5-го куреня старшопластунаський курінь імені козацького полковника Івана Богуна, що згодом, на пропозицію Степана Охримовича, пізніше революціонера, презвали на Загін «Червона Калина». Степан Бандера щойно після матури у 1927 році вступив до Загону. У 1928 році Бандера виконував функцію підскарб'я, а у 1928 році одержав підвищення до генерального підскарб'я.

Ярослав Падох, відомий пластунок, юрист, науковець і громадський діяч у діаспорі, завершив свій

< Степан Бандера (3-й праворуч у 2-му ряді) з пластовими друзями — учасниками 2-ї Генеральної ради Загону «Червона Калина». Львів, жовтень 1929 р.

опис про Загін у виданні «75 років Загону» таким уривком про значення Пласту і його члена Степана Бандеру:

«Після «пацифікації», розв'язання Пласту й ряду інших українських установ як реакція прийшов сильніший і безоглядний спротив проти польського займанця, яким керував передусім член Загону, Крайовий провідник ОУН Степан Бандера».

У вересні 2009 року, у 100-ліття від народження Степана Бандери, Загін видав окреме «Дружнє Послання», присвячене вірному синові України, братчикові Загону. У цьому Збірнику, окрім інших спогадів, вміщено також коротку замітку про Степана Бандеру його друга зі Стрия по 5-му курені, Загоні «Червона Калина» та по революції ОУН Ярослава Рака, який разом з Бандерою був суджений у Варшаві та Львові за вбивство польського міністра. Ярослав Рак («Мортік») написав:

—”—

«ПОМАГАТИ ІНШИМ, ДБАТИ ПРО ДОБРО ІНШИХ, ПРО ДОБРО ВСЬОГО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ, ВІДДАТИ СВОЄ ЖИТТЯ УКРАЇНІ – ЦЕ БУВ НЕПИСАНИЙ ЗАКОН ДЯ НАШОГО ЮНОГО ДРУГА З ГУРТКА “ВОВК” 5-ГО КУРЕНЯ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА ОСМОМИСЛА, ЗГОДОМ ЧЛЕНА ЗАГОНУ “ЧЕРВОНА КАЛИНА” – “БАБУСЯ”, СПРАВЖНЄ ІМ'Я ЯКОГО БУЛО СТЕПАН БАНДЕРА».

З серпня 1930 року на горі Маківці у Карпатах Степан Бандера склав третю Пластову Присягу на прапорі Загону «Червона Калина».

Братчик Загону «Червона Калина» Володимир Ерденбергер написав так:

«Революційна діяльність братчиків Загону перейшла вже до історії... Тоді братчики працювали як революціонери, каралися по тюремних казармах, концтаборах і гинули на полі слави... Степан Бандера, беззаперечно, найбільша постать серед українців нашого часу. Його ім'я викликало захоплення серед народу, про нього співали пісні, розказували легенди, з його ім'ям на устах ішли в бій і вмирили тисячі українських патріотів... Понад партійними розходженнями було одне-єдине — Україна. Велич його особистості передусім збагнули ті, які стоять у безперервних змаганнях за волю».

От яких людей дав Україні Пласт! 25 червня 1977 року на Пленарному засіданні Головної Пластової Булави, на основі зачитаних документів, листів та свідчень очевидців, було винесено однозначне рішення, що славної пам'яті Степан Бандера був членом українського Пласту до останньої хвили свого життя.

^ Книга Юрія Юзича вийшла у світ у 2020 р. як видання число 14 «Книгозбірні юнацького виховника»

^ Учасник гуртка «Вовк» 16-літній Степан Бандера — «Бабуся» у пластовому однострої. 1925 р.

22 серпня 1944, м. Краків, Польща —
5 липня 2021, м. Філадельфія, США

ПЛ. СЕН. КЕР. ЮРІЙ ТАРАСЮК, ЛЧ

5 липня 2021 року на 76-му році життя відійшов на Вічну Ватру Архидідько Фукса — пл. сен. кер. Юрій Тарасюк, ЛЧ.

Юрій Тарасюк народжений 22 серпня 1944 року в Кракові, Польща, у родині Миколи Тарасюка та Наталки Разумів-Тарасюк.

Від 1945 до 1949 року перебував разом з батьками в таборі Ді-Пі у Форзфаймі, в американській зоні. 4 липня 1949 року родина переїхала до Клівленда, Огайо, США. Тут Юрко навчався в народній школі свв. Петра і Павла, від 1952 року — в різних школах в околиці Клівленда. Від 1962 до 1967 року здобув фах інженера в університеті штату Огайо. Від 1967 до 1989 року мешкав у Філадельфії та Ньюарку. 2 лютого 1989 року одружився з Марією (Мікою) Ратич. Мав доньку Наталію та сина Андрія. Після смерті першої дружини (7 квітня 2006), 18 червня 2011 року одружився з Марією Оксаною Бачинською.

Пластова діяльність

Протягом 1952—1962 років друг Юрій був неодноразовим учасником новацьких та юнацьких таборів на оселях «Писаний камінь», «Новий Сокіл» та «Діброва». У жовтні 1962 року здобув ступінь пластуна-скоба.

Від 1967 до 1969 був Крайовим референтом УСП-ів у США, а також кошовим у Філадельфії. У 1971—1973 роках — заступник Крайового референта УСП-ів у США. 1972 року був комендантом старшопластунського табору на ЮМПЗ на «Вовчий тропі», а 1978 — заступником коменданта табору скобів на ЮМПЗ у Канаді.

Від 1979 до 1985 року був Крайовим комендантом УПЮ-ів у США. У 1994 році в УПС отримав ступінь керівництва.

Протягом свого життя не покидав виховницьку працю, незмінно був виховником та зв'язковим.

Друг Юрко був видатним спортсменом і займався тенісом, ракетболем, їздою на лижах та передусім — грав у гольф. Був організатором різних українських гольфових турнірів впродовж багатьох років і переможцем щорічного турніру з гольфу Спортивного клубу «Тризуб» у 1985, 1998 і 2015 роках.

Юрій Тарасюк із сином Андрійком, також пластуном

8 квітня 1932, м. Львів, Україна —
23 травня 2021, м. Торонто, Канада

ПЛ. СЕН. ІГОР СТЕЦУРА, ВБ

Ділимося сумною вісткою, що в неділю, 23 травня 2021 р., упокоївся блаженної пам'яті Ігор (Іко) Стецура на 90-му році життя.

Українська громада, а особливо пластова станиця Торонто, глибоко сумує з приводу смерті Ігоря Стецури, видатного українсько-канадського архітектора.

Ігор народжений 8 квітня 1932 року у Львові. Від 1939 року жив з батьками у Кракові, де в жовтні став новачком у Куренях Молоді (одна з форм пластової діяльності на початку Другої світової війни). 1943 року у Львові став членом відділу Виховних Спільнот Української Мододі, а 16 квітня 1946 року вступив до відновленого Пласту в Німеччині, був членом 19 куреня ім. Святослава Завойовника в Мюнхені, де здобув ступінь розвідувача. Був учасником Ювілейного Свята Весни в Міттенвальді. Після переїзду до Канади 1948 року вступив до самостійного гуртка «Карпатські орли» в Едмонтоні. Від 1952 року мешкав у Торонті, де 1963 року закінчив університет і отримав ступінь бакалавра архітектури.

Того ж року пластовий провід звернувся до Іка з проханням збудувати каплицю на пластовій оселі «Січ» у Грефтоні. Іко докладно простудіював історію дерев'яного зодчества в Україні і спорудив каплицю під відкритим небом в адаптованому і традиційному стилі.

Щоліта отці душпастирі парохії святого Миколая відправляють богослуження в цій каплиці для таборовиків і мешканців оселі. У 1973 році Ігор збудував також каплицю на СУМівській оселі «Веселка» в Актоні, Онтаріо.

1986 року отець Володимир Івашко, засновник Пласту в Канаді, замовив Ігореві церкву св. Володимира у Пайк Лейк, Саскачеван. У відпочинковій околиці Каваяя Ігор звів церкву свв. Володимира і Ольги, в Ніагара Фоллз — церкву Різдва Пресвятої Богородиці. Його проекти неодноразово отримували нагороди в Канаді.

Іван Головка, дідо Ігоря, будував дерев'яні церкви в Україні, й Ігор, сам того не знаючи, пішов його слідами. Історія життя Івана Головки відкрилася йому уже під час досліджень української дерев'яної архітектури. Зацікавлення і любов до традиційних українських дерев'яних церков в Україні спонукали Ігоря Стецуру до будови чудових церков у Канаді, якими можемо милуватися та пишатися.

СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ ПЛАСТУНІВ 06077

Особовий Листок 06077

1. а) Прізвище: СТЕЦУРА Стецура
б) Ім'я: ІГОР Ігор
в) Місце народження: Львів (область) Львів

2. вступлення до Пласту ДАТА І МІСЦЕ

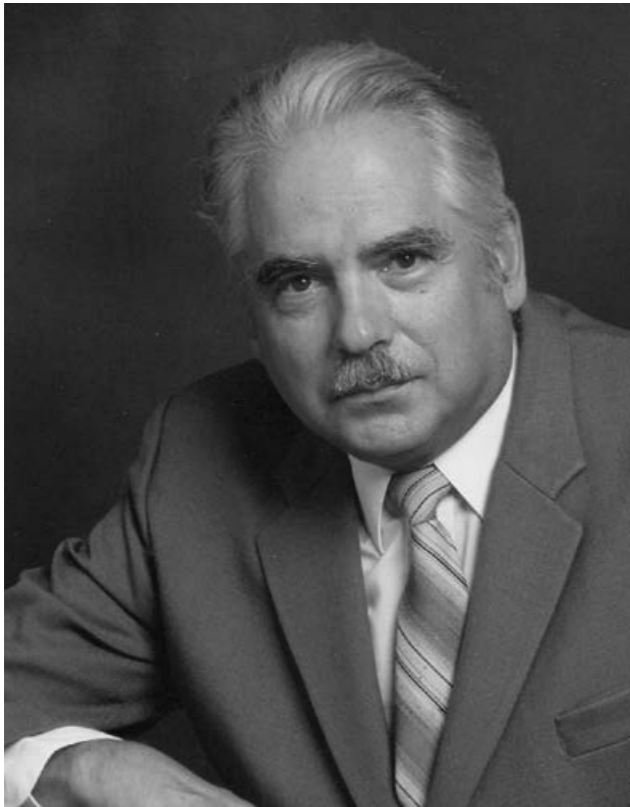
16.10.1946. (1946) УПН І.ЛІ.1946.
12.11.48. УСП
УПС

№	Назва пластової частини та її оселя:	міс	до
1.	АДГ гурт. ім. Святослава Завойовника - Едмонтон	16.10.46	16.10.46
2.	Гурт "Карпатські Орли" - Едмонтон	12.11.48	

9. Відвідує табори, курені, курси і т.п.:

№	Назва табору, курсу, куреня, місцевість	міс	до
1.	3 днівна літній табір збір. - Борзна	8.4.47	14.4.47
2.	3 днівна літній табір збір. - Борзна	15.4.47	18.4.47
3.	Свята в німецькому Східно-Трибуналі	8.5.47	
4.	Свята в свято весни - Івано-Франківськ	20.5.47	23.5.47
5.	Зимовий табір ім. Куря - Івано-Франківськ	10.5.47	13.5.47
6.	В.С.З. - Міттенвальд	27.4.47	7.4.47
7.	Свята на Волон со.	28.10.47	14.11.47
8.	В.Л. Демборт Міттенвальд	4.8.47	11.8.47
9.	В.К. Курянік Міттенвальд	18.1.48	17.1.48
10.	Свята в Канадському Східно-Трибуналі	29.1.48	

Едмонтон 31.1.1948.
06077

11.09.1921, м. Станіславів, Україна —
14.10.2021, м. Едмонтон, Канада

ПЛ. СЕН. КЕР. ЯРОСЛАВ СКРИПНИК, ВБ

Народився Ярослав Скрипник 11 вересня 1921 року в м. Станіславів (тепер Івано-Франківськ), Україна. Його мати, галичанка Іванна Вітковська, загинула під час першої радянської окупації Львова. Батько, Стефан Скрипник, походив з полтавського козацького роду, а його мати була рідною сестрою Симона Петлюри. Стефан Скрипник був хорунжим Залізної Армії Української Народної Республіки, послом до польського Сейму. Під час Другої світової війни став священником, а згодом, вже як Мстислав, став Митрополитом Американської Української православної Церкви та Митрополитом Української автокефальної православної Церкви у світі. 1991 року став першим Патріархом Української автокефальної Церкви (УАПЦ) в Україні. Митрополит Мстислав був головним капеляном усіх православних пластунів в діаспорі, почесним членом «Ватаги Бурлаків».

Під крилом батька виростав Ярослав та його сестри Маріяна і Тамара.

Дитинство Ярослава пройшло у Станіславові та Рівному під Польщею. Як свідчить його пластова вказка, він навчався у Рівненській гімназії. У вересні 1928 р. вступив до Українського Уладу Новиків у Станіславові, належав до гуртка «Крук».

З початком Другої світової війни Ярко почав свою «одисею», яка включала Краків, окупований німцями Київ, Грац (тут навчався). По закінченні війни опинився у переселених таборах (ДП) в Німеччині, де створював молодечі організації, був редактором газет, викладав на самоосвітніх курсах, а відтак подався на працю у Францію.

У 1948 році прибув до Вінніпеґа (Канада), вписався до Канадської армії і дев'ять місяців прослужив у резервовому шотландському полку, навчився розмовляти по-канадському (англійською і французькою). З Вінніпеґа переїхав до Торонта, де відновив своє пластування. У 1950 році одружився з активною пластункою Сонею Ярмолюк, а також вступив до куреня УПС «Бурлаки» (в курені згодом був колибарем).

Працював Ярко в Торонті, Оттаві, Форт Саскачевані та від 1957 р. в Ріджайні, Саскачеван, де належав до проводу Пластової групи, був виховником, членом команди юнацьких та новацьких таборів. Від 1969 р. жив в Едмонтоні, Альберта. У пластовій станиці був комендантом і виховником на таборах УПН і УПЮ, провідником ОП УПС (1971, 2000/01), заступником провідника (1973), писарем (2002), скарбником (2002/3). У провіді пластової станиці займав пост станичного писаря у 1980 і 1984 роках і був станичним у 1991. В Крайовій Пластовій Старшині (КПС) був членом Статутової комісії 2001, а від 2002—2003 фінансовим референтом і членом Статутової комісії. Сеньйорський ступінь керівництва одержав 24 січня 2004 р. За працю в Пласті у 1969 р. одержав третє пластоє відзначення «Грамота Заслуги», а за жертвну діяльність для української громади в 1995 р. одержав від Пласту орден Вічного Вогню в сріблі.

За фахом Ярослав хемік, спеціалізувався у виробництві цементу. 1968 року був обраний дійсним членом «The Chemical Institute of Canada». В 1986 р. пішов на пенсію з посади головного хеміка у «Genstar-Inland Cement». Був представником «Inland Cement» в багатьох технічних асоціаціях та комітетах, що встановлювали норми для цементу та бетону (Canadian Standards Association, The Portland Cement Association, The American Petroleum Institute, American Standards for Testing Materials та інші). За внесок у встановленні норм та розвиток цементної технології був відзначений грамотами та листами.

Ярослав Скрипник брав активну участь у суспільно-громадському житті. Він був одним з основоположників і президентом Клубу українських професіоналістів і підприємців у Ріджайні, членом ради директорів такого ж клубу в Едмонтоні, довголітнім представником до відділу КУК і голова в Ріджайні й Едмонтоні та секретарем управи в Едмонтоні. Займав посаду одного із заступників президента Конгресу Українців Канади (КУК). Як голова статутової комісії КУК пристосував статут до сучасних умов (1989 р.). Ярослав був першим заступником президента Світового Конгресу Вільних Українців (СКВУ) у 1988—1993 роках, а також членом організаційного комітету для проведення Всесвітнього Форуму українців у Києві, 1992 р.

Протягом декади 1981—1991 рр. працював у керівництві Союзу Українців Самостійників Канади (СУС): був головою централі СУС, виконавчим директором, головою крайової управи Товариства українців-самостійників (складова частина СУС).

Належав до активних членів «Lions Club», що займався питанням інтелектуального розвитку молоді та

допомогою сліпим. Він був одним із основоположників та членом ради директорів едмонтонського відділу Української суспільної служби. Був членом Альбертського товариства збереження української культури (будова пам'ятника українським піонерам в Українському селі спадщини), членом та головою дирекції української Кредитівки.

Слід зазначити, що як член Дорадчої ради радіостанції «СКЕР» в Едмонтоні друг Ярко відіграв значну роль в одержанні цією радіостанцією ліцензії на щоденні передачі українською мовою.

В усіх цих організаціях Ярослав Скрипник віддавав свій час на добровільних засадах, у багатьох випадках підтримував їх фінансово. Через «Смолооскип» (Київ) передавав стипендії студентам в Україні.

Від 1980 р. був активним членом кооперативно-кредитового руху Канади. Ярослав Скрипник був обраним до дирекції однієї з найбільших кредитних спілок Канади «Capital City Savings» (1986—1996), а також «Credit Union Central» в Альберті (1990—1996). Як представник цих організацій зумів зацікавити Канадську кооперативну асоціацію (ССА), Централю кредитних спілок Канади (СУС) та канадський уряд проектом повернення Україні ідеї кредитового руху — кредитних спілок. У справі проекту «Credit Union Development in Ukraine» Ярко Скрипник часто перебував в Україні.

▼ Пл. сен. Ярослав Скрипник із донькою
пл. сен. Ксенею Скрипник Бубель

Ярослава Скрипника було неодноразово нагороджено грамотами та листами подяки. Нижче приклади, які віддзеркалюють його громадські зацікавлення:

> Шевченківська медаль і грамота Конгресу Українців Канади від 13 вересня 1986 р. «за визначні заслуги для української громади в Канаді»;

> медаль св. Володимира Великого «за довголітню суспільно-громадську працю, а зокрема за великий внесок у розвиток кредитових спілок у Канаді і Україні» (Світовий Конгрес Українців, Торонто, 05.12.98);

> свідоцтво ч. 1 Національної асоціації кредитних спілок України за підписом президента Козинця, що Ярослав Скрипник є «безумовно дійсним членом НАКСУ»;

> почесна грамота Товариства Україна-Світ ч. 144 «за вагомий особистий внесок у розвиток співпраці України із закордонними українцями (Іван Драч, голова Товариства);

> лист-подяка від київського міського голови О. Омельченка ч. 1393 від 21 серпня 2003 р. «за активну громадську діяльність»;

> грамота, якою Українська Кооперативна Рада Канади нагороджує його «за визначний вклад в розбудову кредитового руху в Україні» (Конгрес КУК, Вінніпег, жовтень 2007).

Подружжя Скрипників перенесло важкий родинний біль від втрати найстаршого сина Андрія.

Ярослав Скрипник відійшов у вічність в Едмонтоні на 101-му році життя 14 жовтня 2021 року. Залишив у смутку дружину Софію, доньку Ксенею і сина Остапа з сім'ями, велику люблячу родину, близьких і приятелів, яким висловлюємо співчуття.

Вічна пам'ять!

Пластуни і провід станиці Едмонтон

28.11.1935, м. Львів, Україна —
29.09.2021, м. Форт Белвуар, США

ГЕНЕРАЛ-МАЙОР МИКОЛА КРАВЦІВ — «ГОКО»

Відійшов у вічність найтитулованіший український генерал, який докорінно змінив Армію США.

Микола народжений у Львові, походить із сім'ї Богдана та Неоніли Кравцевих. Своїми ідеями та новаторством він реформував американське військо, яке ніяк не могло оговтатись після війни у В'єтнамі. Він був єдиним українцем, якого у 100-річчя Статуї Свободи в Нью-Йорку особисто відзначив мер міста медаллю Свободи.

Батько друга Миколи Богдан був активним пластуном, журналістом і поетом, а водночас водив колони протестувальників-націоналістів у Львові. Як писала львівська преса після одного такого протесту, у радянському консульстві не залишилось жодної цілої шибки.

Сина Миколу Степана Гордія батько виховав у патріотичному дусі. Збереглась світлина, де хлопчик стоїть поруч із лідерами ОУН, зокрема зі Степаном Бандерою та майбутнім генералом УПА Олексом Гасином. «Німці хотіли, аби батько редагував газету, яка вела б гітлерівську пропаганду серед співвітчизників, але він відмовився», — згадував згодом Микола Кравців.

«Гоко» (так звали в Пласті друга Миколу) виїхав з батьками подалі від радянського пекла. У Баварії пройшов усю програму пластового виховання, від 5 гнізда

новаків починаючи. Юнакував у 13-му пластовому курені ім. І. Богуна (Байройт), 29-му ім. Дмитра Вітовського та у 7-му курені ім. П. Конашевича-Сагайдачного (Регенсбург). Був заступником гурткового, гуртковим і курінним писарем. Пройшов вишкільний табір «Холодний Яр» біля Ноймарта та вишкіл впорядників новацтва. У 1947 році дванадцятилітнім став учасником Ювілейного Свята весни у Міттенвальді.

З батьками емігрував до США. Влітку 1954 року став бунчужним пластового табору «Маківка», який увійшов в історію Пласту як один із кращих, як згадує Петро Содоль, «великою мірою завдяки провідницькому хистові Гока, який з великим ентузіазмом організував різні мандрівки, нічні алярми, змаги, теренові ігри із історичною тематикою». А батько Богдан в той час редагував головний пластовий часопис для юнацтва — «Молоде життя».

«По закінченні початкової школи я вступив до військової гімназії, куди потрапити не так просто: необхідні були рекомендації якогось сенатора або конгресмена. Батькові пощастило те владнати», — згадував Микола Кравців.

У 1955—1959 роках успішно навчався у Вест-Пойнті, був там провідником команди з американського футболу, відзначався бойовим характером. На останньому році навчання в академії був уже командиром полку в бригаді кадетів. Окрім цього, за окремим дозволом продовжував своє пластування. Наприклад, усе літо 1957 року провів у пластових таборах: спершу головним бунчужним ЮМПЗ у Канаді, а відтак і першого Крайового вишкільного табору, що відбувався на пластовій оселі «Вовча Тропа» у США.

Серед перших поїхав боротись із комуністами у В'єтнамі, де відбув дві довгі ротації. Отримав важке поранення і три бойові Срібні зірки за хоробрість. Там-таки, у джунглях, винайшов вдосконалену броньову систему для наземних транспортних засобів, а також «допоміг розробити нову тактику та протидії, які розчарували стійкого ворога» (цитата із сайту Вест-Пойнта).

У 1972 р. відправлений до Ізраїлю як головний оперативний директор ООН з нагляду за перемир'ям на кордоні з Сирією. Встиг також попрацювати науковим співробітником інституту Гувера в Стенфорді, пройти парашутний і партизанський вишколи, закінчити найвищу офіцерську школу Армії США і морську школу Генштабу, отримати почесний летунський хрест.

Як талановитий офіцер, призначений Директором з концепцій та доктрин у галузі бойового розвитку (у Командуванні з навчання та доктрини). Його основоположна робота над доктриною маневру змінила спосіб боротьби, організацію та навчання армії США. Цитата із сайту Вест-Пойнта: «Ідеї Миколи Кравцева були значною мірою відповідальні за перемоги в Панамі, "Бурі в пустелі", "Іракській свободі" та багатьох важливих, але менших непередбачених ситуаціях».

Про цю реформу сам Кравців розповідав так: «Та перебудова тривала цілих 10 років — з 1972-го по 1982-й. Нам її підказав кінцевий період війни у В'єтнамі, коли деморалізація вразила практично всі воюючі частини: різко впала дисципліна, почалося поголовне пияцтво... А найгірше — не було жодної довіри між військовими чинами згори донизу. Старший за чином, не довіряючи підлеглому, брався за виконання його функцій, геть розмилося почуття відповідальності. В основу перебудови ми поклали індивідуальність кожного воїна, різку зміну взаємин між командуванням і підлеглими».

Микола Кравців у реформуванні пішов далі, ніж можна було собі уявити: «Я очолював один з напрямків у розробках нової стратегії армії США... Я вніс також пропозицію, яка була прийнята, розробити окрему програму для кожної дивізії на 10 років наперед — у питанні оснащення, комплектування, стратегії, тактики. І, ви знаєте, дуже приємно було пожинати плоди власної концепції через 7 років у Німеччині, коли я командував найбільшою з чотирьох дивізій, які там стояли».

Своїм ім'ям Микола прославляв Україну. У 1987 році, під час відзначення 40-ліття Організації українських американських ветеранів, учасників святкування вразила така сцена: «На залю вмаршовує почесна гвардія Американської армійської автомоторової команди у повному військовому строю, у блискучих шоломах, з прапорами в руках, стає перед генералом [Кравцевим], командир гвардії звітує генералові про прибуття і просить дозволу...».

У 1992 році повернувся в Україну (в Москві тоді неабияк налякалися), допомагав у реформуванні української армії. Був радником міністра оборони Костянтина Морозова, входив до групи радників, яку очолював Богдан Гаврилишин. В одному з інтерв'ю заявив: «Я докладаю... всіх зусиль, мобілізую всі свої знання, аби допомогти рідній Україні». В Україні працював багато, зокрема «визначав надійних лідерів... кульмінацією його зусиль стала відмова української армії розігнати демонстрацію Помаранчевої революції» (із сайту Вест-Пойнта).

Вважав правильним рішенням, що Україна зберегла призов до війська. «Молоді хлопці мають послужити Україні. Це утвердить їх як свідомих громадян молоді держави». Ключову його рекомендацію, правда, реалізовано вже після 2014 р.: «Треба лиш упорядкувати частини, перейменувати їх, ширше використовувати козацькі традиції — армія ж бо має бути національна».

За своє життя командував на всіх армійських рівнях — від взводу до дивізії. Зокрема, був командиром легендарної 3-ої дивізії Армії США, яка пройшла хрещення під час Першої світової війни у битві над Марною, а під час Другої світової була єдиною американською військовою частиною, що боролася в Європі на усіх західних фронтах. Якби Горбачов пішов військами в Європу, то йому протистояла б танкова американська дивізія українця Миколи Кравцева.

Вибір життєвого шляху Микола Кравців одного разу пояснив так: «У війську сповнились мої мрії з юнацьких днів у Пласті. Я тоді мріяв про оборону свободи, про пригоди, про провідництво, про діяльність у природі, про пізнання світу і про працю з молодими людьми. Все це я знайшов як офіцер у війську. Тепер завжди маю багато праці і багато відповідальності, але також завжди маю багато задоволення зі своєї роботи. Якщо б я мав ще раз вибирати для себе життєвий шлях, то я без вагання знову пішов би на дорогу вояка-офіцера».

Уся родина Миколи виростала в Пласті, включно з матір'ю дружини, яка виховувалася в одному осередку Пласту з майбутнім командиром УПА генералом Василем Куком. На ЮМПЗ 2012 року з нагоди 100-ліття Пласту Микола Кравців записав спеціальне відеозвернення до пластунів України.

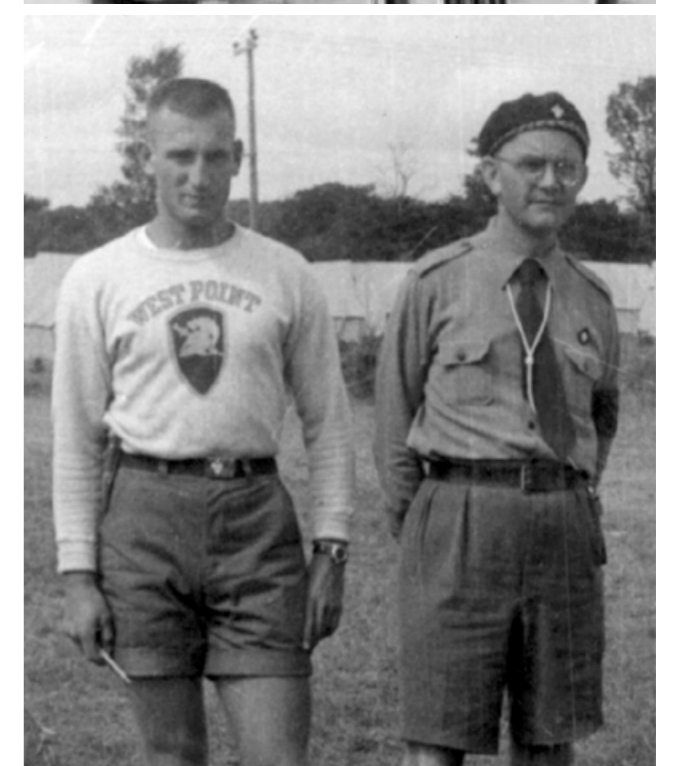
Пластун-юнак М. Кравців-«Гоко». Баварія, кінець 1940-х рр.

Бунчужний ювілейної пластової зустрічі 1957 року М. Кравців-«Гоко» (зліва) та пластун Омелян Тарнавський

Залишив у смутку трьох дітей (Марію, Андрія і Павла) та багатьох онуків.

У вічну путь українського патріота, пластуна, генерал-майора Армії США Миколу Кравцева з усіма військовими почестями провели на території Військової академії США, відомої також як Вест-Пойнт (англ. West Point — The U.S. Military Academy).

пл. сен. Юрій Юзич, ОЗО

22 травня 1929, с. Нижчі Лубянки, Україна —
3 грудня 2020, м. Ен-Арбор, США

ПЛ. СЕН. ЛЮБОМИР «ЛЮБКО» ГЕВКО, ЧМ

Любомир Гевко помер 3 грудня 2020 року в Ен-Арбор, штат Мічиган, США, маючи 91 рік. Він був надзвичайною людиною, чудовим чоловіком, батьком і дідом. Його глибока відданість родині, багаторічна участь у Пласті та інших українсько-американських культурних, освітніх та громадянських справах та численні проекти служіння в кожній громаді, в якій він жив, залишили спадщину, що має вплив на життя багатьох людей.

Любомир народився 22 травня 1929 року у родині Дмитра Гевка та Марії Дзюбан в селищі Нижчі Луб'янки поблизу Збаража, Тернопільська область. Під час Другої світової війни його сім'я емігрувала з України перед наступом радянської армії. Чотири роки перебували в таборах для переміщених осіб на півдні Німеччини, перш ніж переїхати до США восени 1949 року.

Любко відвідував Українську гімназію в Холмі, Тернопіль та Криничі, у 1947 році закінчив Українську реальну гімназію в таборі для переселенців у Міттенвальді, Німеччина. Згодом отримав ступінь бакалавра в галузі машинобудування в університеті Вейна в Детройті, Мічиган, США, та ступінь магістра в галузі інженерії в університеті Мічигану. У 1956 році він одружився з Наталією Осідач, коханням всього його життя, яка померла в липні 2020 року, за кілька тижнів до того, як вони мали відсвяткувати 64 роки спільного життя.

Любко вступив до Пласту в 1945 році в таборі для переміщених осіб у м. Фюссен, Німеччина. Він став членом гуртка «Беркут» у п'ятому курені юнаків.

В 1946—1947 рр. він був гуртковим, курінним, впорядником гуртка юнаків і відбув три пластові табори. Маючи за наставників отця Богдана Ганушевського («Бо-Ган», ЧМ) та Яра Гладкого, ЧМ, в лютому 1947 року Любко та інші колишні члени гуртка «Беркут» заснували незалежний гурток старших пластунів «Чорноморці», і Любко став його першим гуртковим. Незалежний гурток згодом, 1952 року, став 25-м куренем «Чорноморці», а Любко — його першим курінним.

Після еміграції до Детройта в 1949 році Любко продовжив свою активну участь у Пласті та в курені «Чорноморці». Під час студентських років він всеціло присвятив себе праці з пластовою молоддю, обіймаючи такі посади: крайовий референт морського пластування; кількакратний курінний старшопластуна і сеньйорського куреня «Чорноморці»; провідник залогі «Чорноморці» в Детройті; комендант трьох Міжкрайових морських таборів; капітан пластових вишкільних походів на суднах «Одеса» і «Крим» озерами Ірі та Онтаріо; редактор курінних журналів «Оріон», «Порадник для морських пластунів» і «Бібліотека Чорноморця». Крім цього, він був новацьким впорядником, зв'язковим, комендантом табору юнаків на «Зеленому Ярі» в 1957 році, кількакратно членом станичної старшини і головою таборової комісії.

У 1956 році був обраний першим станичним в Детройті з молоді генерації і виконував цей обов'язок протягом двох років. Започаткував масштабну акцію розбудови пластової оселі «Зелений Яр», активізував діяльність станичної господарської ради, започаткував спільні Крутянські апелі зі Спілкою української молоді та Об'єднанням демократичної української молоді, створив Координаційну комісію молодіжних організацій Детройта, в якій громадські та молодіжні провідники обговорювали виховні справи емігрантської молоді.

Крім вищезгаданих посад, Любко впродовж чотирьох років був редактором журналу «Вісті зі станиці». Він також очолював редакційну колегію Ювілейного Альманаху 40-річчя пластової станиці в Детройті. У 1999 році був головним редактором ювілейної книги «Історія Пластової станиці в Детройті 1949—1999» (345 сторінок у твердій палітурці). Від 1992 року у вільній Україні Любко був активним організатором морського пластування.

Команда «Чорноморського інструкторського вишколу» у Старнбергерзе, Німеччина, 5-9 травня 1948 р. Сидять: о. Бо-Ган (комендант) та Любко (1-й асистент)

За пластову працю курінь «Чорноморці» надав Любкові найвище курінне звання — «Морський вовк». Як «Морський вовк» він координував і планував роботу чотирьох жіночих та чоловічих чорноморських куренів у США, Канаді, Австралії та Україні. Був нагороджений другим, третім і четвертим пластовими відзначеннями та «Грамотою признання» від пластової станиці в Детройті.

У професійному житті Любко був інженером «General Motors» (GM — найбільша автомобільна компанія Америки) протягом 37 років. Розпочав свою кар'єру в 1955 році в дослідницьких лабораторіях GM у Воррені, штат Мічиган. У 1992 році вийшов на пенсію та створив власний консалтинговий бізнес.

Протягом своєї кар'єри в GM він брав участь у дослідженнях та розробці декількох експериментальних трансмісій для легкових автомобілів та технологій військового призначення, включаючи безступінчасті трансмісії, силові агрегати для експериментальних газотурбінних двигунів та трансмісії з фрикційним приводом. Пізніше він зосередився на гібридних та інших вдосконалених автомобільних силових агрегатах та автомобільних системах зберігання енергії для гібридних автомобілів. Він отримав 24 патенти, був автором понад 30 статей за технічною тематикою, написав понад 60 звітів про дослідження, технічних меморандумів та внутрішніх публікацій GM. Він також працював у низці національних та міжнародних технічних комітетів та урядових консультативних комісій.

Окрім Пласту, Любко був дуже активним у численних організаціях українсько-американської спільноти: був членом Українського товариства інженерів Америки та Наукового товариства імені Шевченка, обіймав різні керівні посади в обох організаціях.

Він також був головою будівельного комітету у 1960-х роках, який здійснював нагляд за будівництвом Української католицької церкви св. Йосафата у Воррені.

Був відданим Ротарійцем і президентом Ротарі клубу Кларкстона, штат Мічиган; членом комісії з планування та апеляційної комісії з питань зонування і планування, Independence Township, штат Мічиган. Особливо пишався роботою, яку зробив, допомагаючи створити перший Ротарі клуб у Києві, а також організувавши дві великі місії Ротарі з постачання медичного обладнання та послуг в Україну та одну з допомоги жертвам Чорнобильської трагедії. Його син Іван, який також був членом «Чорноморців», продовжив традицію громадського служіння свого батька спочатку як чартерний член Ротарі Клубу Києва, а сьогодні — як генеральний секретар та виконавчий директор Ротарі Інтернешнл.

Для Любка йшлося не про отримання кредиту, а про допомогу іншим та виконання роботи. Служіння іншим було його способом віддячити країні, яка прийняла його як біженця. Він запам'ятається своєю теплотою, співчуттям, організаційськими здібностями та відданістю, а його рідні та друзі будуть дуже сумувати за ним.

У нього залишилося троє дітей: Марко, Анетта та Іван Гевки, онуки, а також родичі в США, Україні та Польщі.

Вічна йому пам'ять і Боже благословення у помертній плавбі. Проводжаємо пластовим «СКОБ!», чорноморським «Доброго вітру!», і, як колись в давнину проводжали моряків, які вирушали в плавання: Сім футів під кілем і попутного вітру у Твоїй подорожі в обійми Господа!

пл. сен. Зенон Стахів, ЧМ

**«І ПОКАЖЕМ,
ЩО МИ, БРАТТЯ, КОЗАЦЬКОГО РОДУ»:**

СТЕПАН ГАЙДУЧОК І ПЕТРО ФРАНКО – ОРГАНІЗАТОРИ ТА УЧАСНИКИ ПЕРШИХ ЗАПОРІЖСЬКИХ ІГРИЩ 1911 РОКУ У ЛЬВОВІ

АНДРІЙ СОВА

Продовжуємо серію публікацій, присвячених засновникам та провідним діячам пластового руху — Степанові Гайдучку і Петрові Франку, їхній діяльності у різних громадських організаціях до постання у Львові Пласту. Тим разом йдеться про Перші Запоріжські ігрища, які відбулися 15—16 жовтня 1911 р. на руханково-спортовому майдані (площі) товариства «Сокіл-Батько» (інші назви — «Український город», національний форт у Львові). Степан Гайдучок і Петро Франко як члени спортивного товариства студентів вищих шкіл «Україна» та «Змагального союзу» долучилися до організації цих спортивних змагань українців Галичини.

На початку ХХ століття Іван Боберський, голова товариства «Сокіл-Батько», дав поштовх для проведення комплексних національних спортивних змагань українців, що отримали назву «Запоріжські ігрища». Перші такі змагання відбулися 15—16 жовтня 1911 р., другі — 29 червня 1914 р. у Львові на площі «Сокола-Батька». З того часу літні та зимові Запоріжські ігрища на кшталт літніх та зимових Олімпійських ігор сучасності проводилися в Галичині упродовж наступних двох десятиліть. На озна-

чення такого роду змагань Іван Боберський у публікаціях та листах використовував спеціальну термінологію: «Ігрища», «Олімпійські Ігрища», «Запоріжські змагання», «Змагання здвигів», інколи «Олімпійський Здвиг». Слово «ігрища» зустрічається у літописах у зв'язку з подіями в Київській Русі. Слово «Запоріжські» додано на честь славних козаків-запоріжців та Запорізької Січі.

Про Перші Запоріжські Ігрища 1911 року вдалося віднайти скупі відомості на сторінках львівських газет та ювілейного альманаху спортивного товариства «Україна», виданого з нагоди 25-ліття організації (Львів, 1936 р.). За словами одного із провідних членів товариства Михайла Бутеля, «програма праці була незвичайно багата та давала змогу членам вибрати собі найбільш для себе відповідний спорт. Треба признати, що ця програма не залишилася тільки програмою, бо вже в першому році організовано аж сім секцій. Між іншим, секцію копаного м'яча, легкої атлетики, лещетарську, ситківкову та прогульково-забавову. Є це доказом великої енергії та зрозуміння ідеї спорту цих перших 43-ох членів Товариства.

< Перша дружина копаного м'яча (футбольна команда) спортивного товариства «Україна». Підпис Степана Гайдучка: «Дружина копаного м'яча "України" зорганізована в вересні 1911 р. Вона то розіграла змагання з "УСК" академічної гімназії на площі "Сокола-Батька". Програла 1:2. Стоять з ліва на право: Суддя змагань Петро Франко [студент] політехніки, [Степан] Королик [студент] прав, [Володимир] Богонос [студент] філософії, Мацюрак Кость [студент] прав, Вахнянин Д[енис] [студент] медицини, [І.] Трушанко [студент] політехніки, Лучаківський Гриць [студент] прав, Носковський Роман [студент] медицини, Зелений Антін [студент] прав?, [Василь] Косаревич [студент] політехніки, Гайдучок Степан [студент] медицини». Львів, площа «Сокола-Батька», 15 жовтня 1911 р. З приватного архіву Степана Гайдучка (м. Львів).

Завдяки цьому Товариство вже в дуже короткому часі стає осередком спортивного життя нашої молоді та довгі роки надає йому провід, улаштовуючи вже 15 і 16 жовтня 1911 р. перші запоріжські змагання. Осяги, які здобули тоді змагуни «України», були дуже добрі.

До програми змагань було включено біг на 100 м, біг на 1609 м (англійську милю), скок у височінь (стрибки у висоту), скок у довжину (стрибки у довжину), метання ратища (списа), метання диска, хід 3 км. До змагань зголосилося 16 змагунів (спортівців), які представляли спортивні та руханкові товариства: «Україну» (Львів, 8 учасників), «Січ» (Стрий, 2 учасники), «Український спортивний кружок» Академічної гімназії (Львів, один учасник), «Змагальний союз» (Львів, 2 учасники), «Сокіл-Батько» (Львів, один учасник). Двоє спортсменів не представляли жодне товариство.

У ЗМАГАННЯХ РЕЗУЛЬТАТИ БУЛИ ТАКІ:

- 1) біг на 100 м: перше місце — Роман Мотлюк («Україна») — 13,3 с; друге — Василь Щупаківський («Україна»); третє — Остап Парацак («Січ»);
- 2) мет ратищем: перше місце — Федь Черник («Україна») — 34 м, друге — Антін Зелений («Україна») — 32,73 м; третє — Олекса Гарасимів («Січ») — 29,95 м;
- 3) скок у довжину: перше місце — Василь Щупаківський — 5,10 м; друге — Олекса Гарасимів — 4,73 м;
- 4) скок вгору: перше місце — Ігор Федів («Сокіл-Батько») — 1,41 м; друге — Гриць Лучаківський («Україна») — 1,35 м; третє — Антін Зелений. Поза конкурсом взяв участь Петро Франко, показавши найкращий результат (1,45 м);
- 5) біг на 1609 м: Володимир Пурій (поза конкурсом); друге місце — Михайло Чіх («Україна»); третє — Олександр Карпінський;
- 6) метання диска: перше місце — Василь Остапчук — 29,10 м; друге — Степан Гайдучок — 27,77 м; третє — Олекса Гарасимів — 24,03 м;
- 7) хід 3 км: Отто Павлюх (уневажно).

15 жовтня 1911 р. на площі «Сокола-Батька» відбувся перший футбольний матч СТ «Україна». Його команда зіграла з командою «УСК І» Академічної гімназії у Львові. У львівському часописі «Діло» 11 жовтня 1911 р. з'явилось оголошення про цей матч такого змісту: «Обід в неділю с[ього] м[ісяця] мусить бути точно в 1-шій годині вполудне, бо точно в 3-тій годині зачнеться стріча в союзняку (Association football) — І. дружина академічного спортивного Т[овариства] «Україна» з І. дружиною львівського У. С. К. — Початок точно в 3-тій на площі Сокола-Батька. Вступ 60 сот[иків]. Ученики, академіки й військові 30 сот[иків]. Сидячі місця на ступені застережені для пань по 70 сот[отиків]. Місця в ложі по 1.20 К[орон]».

СТ «Україна» виставила свою першу футбольну команду у такому складі: Степан Королик (студент права), Володимир Богонос (студент філософії), Кость Мацюрак (студент права), Денис Вахнянин (студент медицини), І. Трушанко (студент політехніки), Гриць Лучаківський (студент права), Роман Носковський (студент медицини), Антін Зелений (студент права), Василь Косаревич (студент політехніки), К. Шуховський (воротар), Степан Гайдучок (студент медицини). Суддею змагань був Петро Франко. Футбольна команда «Україна» програла з рахунком 2 : 1. 17 жовтня 1911 р. знаходимо про цю подію невелику замітку у часописі «Діло», в якій зазначалося: «Стріча між "І. Україною" а "І. У. С. К." відбула ся дня 15 жовтня на площі "Сокола-Батька".

▼ Перші Запоріжські Ігрища. Підпис Степана Гайдучка: «Мет ратищем. Метач А[нтін] Зелений, член "України". Метали з пальця як на знімці, так само метали тоді і польські спортсменці. Правильний мет зачала вправляти "Сянова Чайка"». Львів, площа «Сокола-Батька», 15 жовтня 1911 р. З приватного архіву Степана Гайдучка (м. Львів).

▲ Перші Запорозьські Ігрища. Підпис Степана Гайдучка: «Скок вгору. Першуну змагань дістали пам'яткові нагороди, за які подбав Гайдучок Ст[епан]». Львів, площа «Сокола-Батька», 15 жовтня 1911 р. З приватного архіву Степана Гайдучка (м. Львів).

Початок "по українськи" спізнив ся о 17 хв. Гра відразу йшла жваво і досить остро, але зате без комбінацій, безладно і з розбиванем. "Україна" хоч має старших і досвідчених гравців, однак зовсім не зіграна, бо не мала ані одної спільної підготовки. Напад "України" особливо слабкий і брак йому спільної акції. Затє заложники справляли ся добре, а і воротар не дармував, — бо пустив два м'ячі прямо в сітку. "Україна" здобула ся лише на одні ворота при кінці першої половини. І так остаточний вислід 2:1 (1:1) в користь "У. С. К. І.". Судював судия з "Укр[аїнського] Змагового Союзу" П[етро] Франко».

Попри фінансові труднощі, організатори І Запорозьських ігрищ зуміли знайти кошти на виготовлення пам'ятних відзнак і нагород. У листі Степана Гайдучка до Івана Боберського, датованому 28 грудня 1923 р., читаємо: «Але ми зачинали Запоріжські змагання робити і зробили і нагороди були і ще на них заробили». Тут ідеться про пам'ятні відзнаки, які можна було придбати всім охочим, хто брав участь у змаганнях та за ними спостерігав. Переможці змагань отримали нагороди. До наших днів збереглася нагорода Ігоря Федіва за перше місце у стрибках у висоту. На ній було викарбувано з однієї сторони такі слова:

«ЛьВІВ
УКРАЇНА
І. ЗАПОРОЖСЬКІ ЗМАГАНІА
15.Х.1911.
І. НАГОРОДА ЗА СКОК В ГОРУ
1.41 м.
п. ФЕДІВ ІГОР
ВСЕ В ГОРУ!».

З іншої сторони нагороди містився напис: «І покажем, що ми братія козацького роду».

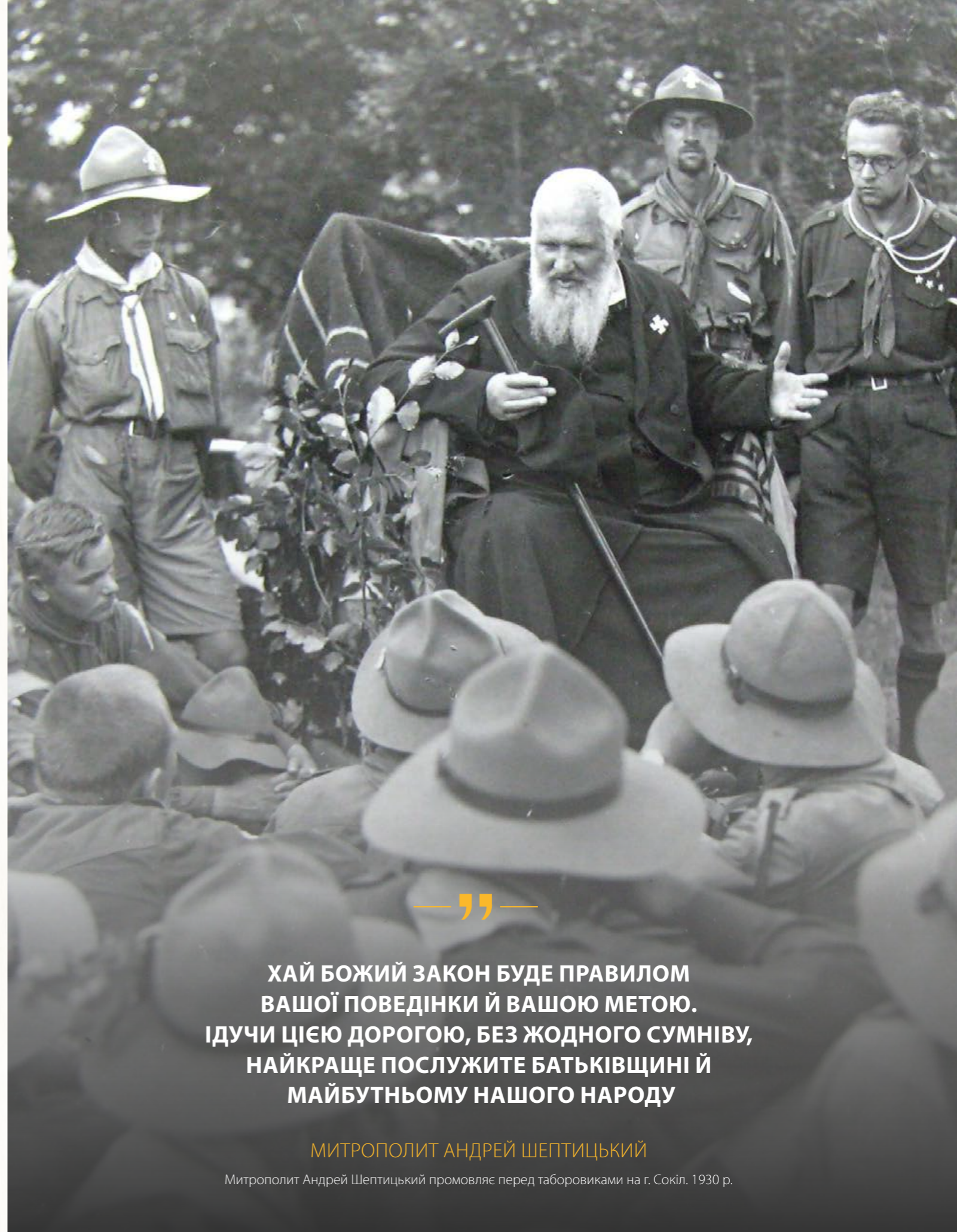
У приватному архіві Степана Гайдучка, який брав участь як організатор Перших Запорозьських ігрищ та їх учасник, збереглося декілька світлин. П'ять з них публікую із автентичними підписами.

СЬОГОДНІ ТЕРМІН «ЗАПОРОЖСЬКІ ІГРИЩА» ПРАКТИЧНО НЕ ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ В ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ. ЗМАГАННЯ ПІД ТАКОЮ НАЗВОЮ ПРОВОДЯТЬСЯ У СЕРЕДОВИЩІ ДЕЯКИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ ТА В ДІЯСПОРІ, ЗОКРЕМА Й ПЛАСТУ.

▼ Перші Запорозьські Ігрища. Підпис Степана Гайдучка: «Учасники змагань». Львів, площа «Сокола-Батька», 15 жовтня 1911 р.

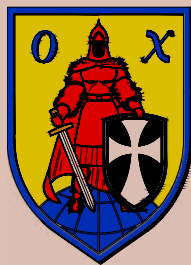
▼ Перші Запорозьські Ігрища. Підпис Степана Гайдучка: «Старт до бігу на 100 м. Зправа: [Роман] Мотлюк студент медицини, [Василь] Щупаківський член У. С. К., [Остан] Паращак член "Січи" Стрий». Львів, площа «Сокола-Батька», 15 жовтня 1911 р.

**ХАЙ БОЖИЙ ЗАКОН БУДЕ ПРАВИЛОМ
ВАШОЇ ПОВЕДІНКИ Й ВАШОЮ МЕТОЮ.
ІДУЧИ ЦІЄЮ ДОРОГОЮ, БЕЗ ЖОДНОГО СУМНІВУ,
НАЙКРАЩЕ ПОСЛУЖИТЕ БАТЬКІВЩИНІ Й
МАЙБУТНЬОМУ НАШОГО НАРОДУ**

МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ

Митрополит Андрей Шептицький промовляє перед таборовиками на г. Сокіл. 1930 р.

«ОРДЕН ХРЕСТОНОСЦІВ»

курінь УСП ч. 5 та курінь УПС ч. 20
ім. Митрополита Андрея Шептицького

Орден був заснований шістнадцятьма пластунами у березні 1946 року в місті Травнштайн у Баварії, Німеччина, у якому, за збігом обставин, виріс Папа Римський Бенедикт XVI. Ці пластуни, переживши Другу світову війну, переїхали з території Західної України в Європу. Більшість з них мали 18-20 років і були вступниками університетів і семінарій.

Вже у 1948 році членами Ордену були пластуни зі США, Канади, Франції та Бельгії, а згодом — Аргентини, Австралії і Португалії. В 2002 році, з утворенням Великої Української стежі, починається період діяльності куреня в Україні. На сьогодні в курені нараховується близько 60 членів, більшість з яких зосереджена в США та Україні.

Спеціалізації куреня: релігійне виховання в Пласті та розвиток рольового руху.

Найпопулярніша акція: табір історичної стилізації «Світанкові Віхи».

«З Хрестом і Мечем! За Україну!»

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ЩОКВАРТАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ ТА ІНФОРМАЦІЇ